

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Participace zaměstnanců věznic na vězeňské drogové
scéně**

Barbora Polenová

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

**Participace zaměstnanců věznic na vězeňské drogové
scéně**

Barbora Polenová

Vedoucí práce:

Mgr. Lukáš Dirga, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021

.....

Barbora Polenová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Lukášovi Dirgovi, Ph.D. za jeho cenné rady, za velmi vstřícný přístup a velkou pomoc při psaní bakalářské práce. Dále bych pak chtěla poděkovat všem respondentům za jejich ochotu podílet se na výzkumu, bez nichž by nemohla vzniknout praktická část bakalářské práce. Dík patří také mé rodině za podporu, jelikož psaní bakalářské práce pro mě v době pandemie Covidu-19 nebylo vůbec jednoduché.

Obsah

ÚVOD	6
1. TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Vývoj vězeňství a jeho aktuální cíle	9
1.2 Mimořádné události během výkonu trestu odnětí svobody a problematika drog v českých věznicích	13
1.3 Zaměstnanci Vězeňské služby ČR	16
1.4 Věznice jako totální a byrokratická instituce	17
1.5 Příčiny výskytu drog ve věznicích	20
1.6 Participace zaměstnanců věznic na vězeňské drogové scéně	22
2. METODOLOGIE	25
2.1 Typ výzkumu a způsob sběru dat	25
2.2 Respondenti	26
2.3 Průběh sběru dat	27
3. PRAKTICKÁ ČÁST	30
3.1 Drogy ve věznicích jako neřešitelný problém	30
3.2 Pašování drog do prostředí věznic skrze zaměstnance věznic	34
3.3 Vztah mezi zaměstnanci věznic a vězni	41
4. ZÁVĚR	45
5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
6. RESUMÉ	56
7. PŘÍLOHY	57

ÚVOD

Vězeňská služba ČR uvádí výčet mimořádných událostí, které se mohou dít a dějí v prostředí věznic. Mezi takové mimořádné události se řadí: útěk, pokus o útěk, příprava útěku, pokus o vraždu vězněné osoby, sebevražda, pokus o sebevraždu, sebepoškození, úmrtí, těžký úraz, zneužití volného pohybu mimo věznici, individuální hladovka, napadení příslušníků a zaměstnanců, a nakonec zneužití omamných a psychotropních látek [Statistická ročenka Vězeňské služby ČR 2019].

V bakalářské práci se budu zabývat drogovou problematikou a zneužíváním omamných a psychotropních látek v prostředí věznic. Důvodem výběru tohoto tématu je velmi vysoký podíl zneužívání omamných a psychotropních látek ve věznicích ve srovnání s ostatními mimořádnými událostmi. Za rok 2019 to bylo 1435 případů zneužití omamných a psychotropních látek [Statistická ročenka Vězeňské služby ČR 2019]. *Výroční zpráva Vězeňské služby ČR za rok 2020* udává, že podíl uživatelů drog na celkové populaci vězňů je cca 30 % [Výroční zpráva Vězeňské služby ČR za rok 2020]. Jako drogově závislých bylo z celkového počtu 21 048 vězňů zaevidováno 12 429 osob [Statistická ročenka Vězeňské služby ČR 2019]. V České republice není žádná věznice, ve které by nebyly žádné drogově závislé osoby. „*Počty drogově závislých osob zaznamenaly meziroční pokles o 13,4 %, tedy o 1670 osob*“ [Výroční zpráva Vězeňské služby ČR za rok 2020: 35]. Z dostupných dat se však stále jedná o závažný problém, který až do roku 2019 setrvale narůstal. *Koncepce vězeňství do roku 2025* také říká, že „*jak stoupá procento uživatelů drog a jiných návykových látek v obecné populaci, lze důvodně předpokládat, že bude stoupat též v rámci vězeňské populace*“ [Koncepce vězeňství do roku 2025: 82].

Vězeňství je společensky velmi významná instituce. Jedním z cílů vězeňství je vytvoření podmínek pro řádný výkon trestu odnětí svobody, jehož účelem „*je prostředky stanovenými tímto zákonem působit na odsouzení tak, aby*

snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem, chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v dalším páchání trestné činnosti“ [Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody]. Přítomnost drog ve věznicích však toto poslání vězeňství negativně ovlivňuje a narušuje. Jednou z možných cest, jak se drogy dostávají do věznic, je korupce zaměstnanců věznic, kteří drogy do věznic pašují (tomu nasvědčují skutečné případy korupčního jednání) [Generální inspekce bezpečnostních sborů 2020]. Zaměstnancům věznic je ale zakázáno jakékoliv korupční jednání (včetně pašování drog do prostředí věznic). Zaměstnanec nesmí nabízet ani poskytovat nikomu žádnou výhodu spojenou s využitím svého profesního postavení [Kodex profesní etiky zaměstnance a příslušníka VS ČR 2018]. Vězeňský personál je však denně vystavován velkému množství různých forem manipulativních nebo i koruptivních tlaků ze strany vězňů [Bajcura, Sluková, Sochůrek 2010].

Na problematiku participace zaměstnanců věznic na vězeňské drogové scéně budu nahlížet skrze koncept totálních institucí Ervinga Goffmana. Tento koncept se mi jeví jako vhodné teoretické ukotvení, jelikož říká, že vězení je obýváno dvěma navzájem neprostupnými skupinami – chovanci (vězni) a zaměstnanci. Jejich postavení v rámci instituce je hierarchicky nerovné. Tyto dvě skupiny na sebe nahlízejí v určitých nepřátelských stereotypech – vězni považují zaměstnance na panovačné, a naopak zaměstnanci vnímají vězně jako nedůvěryhodné [Dirga 2020]. Dle Goffmana je sociální mobilita mezi těmito dvěma vrstvami neprostupná a sociální vzdálenost je mezi nimi velká [Goffman 1961]. Goffman argumentuje tím, že se rozvíjejí dva různé kulturní a společenské světy [Goffman 1961]. Vztah mezi odsouzenými a zaměstnanci věznic v českých věznicích není v tomto ohledu výjimkou [Dirga 2020; Dirga, Hasmanová Mrahánková 2014].

Cílem bakalářské práce je popsat, jakým způsobem a proč zaměstnanci věznic participují na vězeňské drogové scéně a zaměřit se na to, co tato participace

vypovídá o charakteru totální instituce. Výzkumná otázka vychází z cíle bakalářské práce a zní: „*Co vypovídá participace zaměstnanců věznic na vězeňské drogové scéně o charakteru totální instituce?*“. Odpověď na výzkumnou otázku budu zjišťovat pomocí polostrukturovaných rozhovorů se zaměstnanci Vězeňské služby ČR na různých pracovních pozicích. Zaměstnanci věznic jsou pro mou bakalářskou práci stěžejní, jelikož oni dokážou nejvíce reflektovat skutečnost, která se dotýká problematiky drog ve věznicích a koruptivního jednání ze strany zaměstnanců věznic.

Téma této bakalářské práce je pro sociologii jako obor důležité a mohlo by být přínosné v oblasti penitenciární sociologie (sociologie vězeňského prostředí), jelikož tento obor není v České republice tolik rozvinutý – jedná se o mladou disciplínu [Dirga 2020]. Tato bakalářská práce by mohla nabídnout jiný úhel pohledu na drogovou problematiku v prostředí věznic a mohla by zvýšit zájem ohledně této problematiky, která se děje za zdmi věznic. V současné době je totiž přítomnost drog ve věznicích závažným problémem, což dokládají statistické údaje z Výročních zpráv a Statistických ročenek Vězeňské služby ČR.

V teoretické části bakalářské práce se věnuji vývoji vězeňství a aktuálním cílům současného vězeňství. Dále se v teoretické části zabývám mimořádnými událostmi během výkonu trestu odnětí svobody a pojednávám o problematice drog a zneužívání omamných a psychotropních látek v českých věznicích. Součástí je i stručný popis struktury zaměstnanců Vězeňské služby ČR. V kapitole „*Věznice jako totální a byrokratická instituce*“ se snažím o popis sociologických teorií Ervinga Goffmana a Jana Kellera, které jsou pro mou bakalářskou práci stěžejní. V teoretické části se také zabývám možnými příčinami, které mohou být důvodem přítomnosti drog v prostředí věznic a v poslední kapitole této části se zaměřuji na téma samotné participace zaměstnanců věznic na pašování drog do prostředí věznic. V praktické části se zabývám popisem metodologie vlastního výzkumu, analýzou polostrukturovaných rozhovorů a z nich vyvození výsledků a závěrů bakalářské práce.

1. TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části bakalářské práce se zaměřuji na studium dostupné odborné literatury související s tématem práce a snažím se reflektovat odbornou diskusi vztahující se ke zkoumanému tématu. Teoretická část představuje východisko pro realizaci praktické části bakalářské práce, tj. pro realizaci vlastního výzkumu a interpretaci získaných dat.

1.1 Vývoj vězeňství a jeho aktuální cíle

Vězeňství a trestání prošlo procesem změn [Dirga 2020]. Foucault ve své knize *Dohlížet a trestat. Kniha o zrodu vězení* tyto změny popisuje a zabývá se tím, jak vypadalo trestání v minulosti [Foucault 2000]. „*Uplatňování trestu odnětí svobody v dnešním pojetí se datuje od přelomu 15. a 16. století*“ [Sochůrek 2007a: 26]. Společnost byla nucena kvůli delikventnímu chování některých svých členů vytvořit systém obranných mechanismů a stanovila, které jednání je a které není trestné. V minulosti měl trest podobu pomsty a byl realizován jako akt odplaty a sociální msty. „*Ideou a posláním trestů bylo zastrašení*“ [Sochůrek 2007a: 25]. Tresty v době středověku byly velmi často nepřiměřené až kruté. O příčinách a důvodech zločinu se neuvažovalo [Sochůrek 2007a]. Po kritice se systém trestání začal transformovat a od veřejných poprav se postupně upouštělo [Foucault 2000: 40]. „*Trest nemá být jen odplatou, cílem má být zločince převychovat*“ [Česká televize 2018]. Následovala reorganizace celé ekonomie trestání [Foucault 2000] a s rozvíjející centralizací se role trestání přesunula na státní instituce [Sochůrek 2007a].

Po vzniku samostatného Československa došlo k velkému rozmachu českého vězeňství [Sochůrek 2007]. Bylo možné zaznamenat moderní prvky a přístupy (např. vedení vězňů k osobní hygieně, možnost zaměstnání vězňů nebo možnost vzdělávání vězňů). Kvůli nacistické okupaci byl však tento rozvoj vězeňství přerušeno. „*Vězeňská zařízení začala být využívána pro potřeby gestapa a německé justice*“ [Česká televize 2018]. Snahy o navázání na předválečné

tradice se opět objevily po roce 1945. Zlom v systematickém budování vězeňství nastal v roce 1948, nicméně vězení v této době sloužila z velké části pro umístování lidí, kteří byli pro politický režim nepohodlní [Sochůrek 2007a]. Trest smrti byl v této době běžným trestem a byl využíván především na „protistátní vězně“ [Česká televize 2018].

Změnu do vězeňství přinesl nový zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Díky němu do věznic přišli pedagogové a psychologové, kteří se zabývali prací s vězni. Rovněž se zlepšila lékařská péče a vězňům bylo umožněno doplnit si vzdělání různými kurzy. V roce 1966 byl v Praze zřízen Výzkumný ústav penologický, díky němuž se rozvinula vědecko-výzkumná činnost v oblasti penologie a také pedagogická činnost. Po jeho zrušení se penologickým výzkumem dále zabýval Institut pro kriminologii a sociální prevenci¹ [Dirga 2016]. Zásadním zlomem v historii českého vězeňství byl rok 1990 a s ním zrušení trestu smrti (ten byl nahrazen doživotním trestem) a vyhlášení široké amnestie [Česká televize 2018]. Během procesu transformace vězeňství byla provedena hloubková analýza jeho nedostatků českého vězeňství a rovněž komparace s evropskými vězeňskými systémy [Sochůrek 2007a]. Roku 1992 byla zpracována koncepce rozvoje českého vězeňství [Česká televize 2018]. Ta měla za cíl vytvoření moderního vězeňského systému (jedním z cílů byla např. i humanizace vězeňství²) [Sochůrek 2007a]. V roce 1993 byla zřízena Vězeňská služba ČR, která byla nezávislá na politickém vlivu [Česká televize 2018]. „V současné době

---

¹ Institut pro kriminologii a sociální prevenci společně s „Akademií Vězeňské služby České republiky, Policejní akademií České republiky a odborníky z řad akademické obce zajišťuje současnou produkci studií zaměřených na české vězeňství“ [Dirga 2016: 3].

² Humanizace ve vězeňství je snaha o posílení lidské důstojnosti odsouzených osob – snaha o vytvoření důstojných a lidských podmínek ve výkonu trestu odnětí svobody. Humanizace je šířeji vnímaná jako proces – „humanizace vězeňství spočívá ve vytvoření vhodného funkčního legislativního rámce pro uplatňování práv a svobod vězňů a pro naplňování účelu výkonu vazby a výkonu trestu, včetně jejich korektivních mechanismů přístupných kontrole“ [Černíková, Sedláček 2002 in Dirga 2020: 17-18]. Lidská práva jsou pak nástrojem realizace samotného procesu humanizace [Dirga 2020: 19]. Cílem humanizace je také „dosažení stavu, kdy bude české vězeňství srovnatelné s vyspělými moderními evropskými vězeňskými systémy“ [Dirga 2020: 89].

lze konstatovat, že české vězeňství se dostalo již na úroveň srovnatelnou s vyspělými evropskými zeměmi“ [Sochůrek 2007a: 32].

Na evropské úrovni rámuje oficiální politiku a ideologii vězeňství základní dokumenty upravující téma omezení osobní svobody ve vězení. Jedná se např. o dokumenty *Evropská vězeňská pravidla* či *Pravidla Nelsona Mandely*. Oba dokumenty představují základní vodítka pro tvorbu, aplikaci a interpretaci vnitrostátních právních předpisů a reagují na stále se měnící svět za mřížemi [Dirga 2020]. Při výkonu trestu odnětí svobody a při zacházení s vězni kladou *Evropská vězeňská pravidla* požadavky na bezpečnost a kázeň a musí být zajištěny takové podmínky ve věznicích, které neporušují lidskou důstojnost a které nabízejí smysluplné pracovní činnosti i programy zacházení, které připraví odsouzené osoby na opětovné začlenění do společnosti. *Evropská vězeňská pravidla* také prosazují mezinárodní spolupráci v oblasti vězeňství [Evropská vězeňská pravidla 2006].

Pravidla Nelsona Mandely jsou aktualizovaná *Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězněnými osobami* [Veřejný ochránce práv 2020] a jedná se o minimální předpoklady, které OSN přijala jako žádoucí pro zacházení s vězni v souvislosti s prosazováním disciplíny a užíváním nástrojů omezování svobody ve věznicích, přičemž vězni nesmí být diskriminováni [Sochůrek 2007a]. *Pravidla Nelsona Mandely* jsou rovněž mezinárodně využívána [Advokátní deník 2020]. „Z vězeňství se stává oblast, ve které je porušování lidských práv ze strany mezinárodních orgánů poměrně intenzivně sledováno a kontrolováno. Česká republika není v tomto ohledu výjimkou“ [Dirga 2020: 30].

České vězeňství upravují předpisy vycházející z mezinárodních standardů a závazků, které jsou definovány mezinárodními smlouvami [Dirga 2020]. V České republice rámuje oficiální politiku vězeňství *Koncepce rozvoje vězeňství do roku 2025*. Jedná se o dokument, který slouží pro plánování změn a úprav výkonu vězeňství. Ambicí této koncepce je vytvoření obecného a dlouhou dobu

platného dokumentu státní politiky, který bude na příštích deset let deklarovat východiska, cíle a konkrétní nástroje pro ČR v oblasti vězeňství a standardy vyplývající z *Evropských vězeňských pravidel* [Koncepce vězeňství do roku 2025]. Z výše uvedených dokumentů je tedy zřejmé, že se vězeňství transformovalo od represe až po moderní systém vězeňství, který klade důraz na zacházení a výchovu odsouzených osob.

Dlouhodobým a současně i aktuálním cílem trestní politiky je ochránit společnost před pachateli, kteří porušují právní předpisy [Koncepce vězeňství do roku 2025]. Funkcí trestu je tedy ochrana společnosti před trestnou činností a výchovné působení na odsouzeného ve výkonu trestu³ [Černíková 2002]. Účelem výkonu trestu odnětí svobody je izolace odsouzených, ale i intenzivní úsilí o napravení pachatele trestného činu [Koncepce vězeňství do roku 2025]. Pro účely efektivního odborného působení na vězněné osoby jsou vytvářeny a realizovány tzv. programy zacházení⁴. Cílem programů zacházení je vedení odsouzeného k sociálně odpovědnějšímu chování a k uvědomování důsledků svých rozhodnutí a jednání [Černíková 2008]. Vězeňský systém zkrátka usiluje o změnu postojů a hodnot vězněných osob tak, aby se nevraceli ke kriminální činnosti a usilovali o běžný život podle zákonů a pravidel. Jedním z cílů vězeňství je také příprava vězněných osob na propuštění z věznice a neproblematický návrat zpět do běžného života. Takový návrat odsouzeného do socializačního procesu, který kdysi nepřijal, anebo mu nebyl řádně vstřípen se nazývá resocializace a bývá velmi často obtížný [Černíková 2002]. Propuštěným vězňům se po opuštění věznice věnuje postpenitenciární péče⁵ [Mařádek 2005]. V prvních dnech může propuštěná osoba velmi snadno podlehnout negativním vlivům. Sociální pracovník tedy poskytuje

---

³ „Podle obecné teorie výchovy je trest nejposlednějším prostředkem nápravy a lze jej použít tehdy, selžou-li všechny předchozí výchovné vlivy a prostředky“ [Černíková 2002: 50].

⁴ Programy zacházení musí vždy naplňovat účel výkonu trestu. Zahrnují „pracovní, vzdělávací, terapeutické a zájmové aktivity s diferencovaným přístupem ke každému odsouzenému“ – to znamená, že jsou individuální pro každého odsouzeného [Sochůrek 2007: 44].

⁵ Postpenitenciární péče poskytuje propuštěnému sociální služby a je považována za specifický druh sekundární, a především terciární prevence. Je důležitá především z toho důvodu, že „propouštěný potřebuje odbornou pomoc při adaptaci na podmínky života ve společnosti“ [Sochůrek 2007: 60].

propuštěnému pomoc v podobě hledání zaměstnání a ubytování, snaží se propuštěného začlenit do sociálního prostředí a může poskytovat finanční podporu propuštěnému [Sochůrek 2007b]. Postpenitenciární péči o propuštěné vězně se rovněž věnuje Probační a mediační služba⁶ [Mařádek 2005].

1.2 Mimořádné události během výkonu trestu odnětí svobody a problematika drog v českých věznicích

Všechny cíle uvedené v předchozí kapitole a úsilí vězeňského systému společně s řádným výkonem trestu odnětí svobody však narušují mimořádné události během výkonu trestu odnětí svobody, které v prostředí věznic mohou nastat [Hála 2006]. Mimořádné události mohou být také nazývány jako rizikové jevy ve vězení. Tyto jevy mohou být definovány jako *„veškeré chování, které má negativní dopad na zdraví, sociální a psychologické fungování vězněné osoby nebo ohrožuje spoluvězně či personál věznice, a zároveň znesnadňuje či znemožňuje penitenciární působení a naplňování účelu výkonu trestu“* [Raszková, Hoferková 2014: 65]. Jak jsem již zmínila v úvodu bakalářské práce, jedná se o vzpoury, útěky, agrese proti personálu, agrese proti spoluvězňům, šikanování, sebepoškozování, hladovky, sebevraždy a zneužívání omamných a psychotropních látek. *„Z psychohygienického hlediska znamená každá taková událost negativní zásah do duševní rovnováhy participujících účastníků, tj. vězňů i vězeňského personálu, s rizikem dalších nepříznivých psychických i somatických následků“* [Hála 2006: 96]. Moderní vězeňství se proto co nejvíce snaží o prevenci a minimalizaci těchto nežádoucích jevů, popřípadě se snaží nalézt účinné přístupy

---

⁶ Probační a mediační služba je organizační složka státu. Probace znamená, že tato služba vykonává dohled nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, provádí výkon trestů nespojených s odnětím svobody (tím jsou myšleny alternativní tresty), sleduje chování odsouzeného, kontroluje výkon omezení a povinností uložených obviněnému a poskytuje individuální pomoc obviněnému. Dále působí na obviněného, aby vedl řádný život a obnovil narušené právní i společenské vztahy. Mediací je zde myšleno mimosoudní řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a snaha o urovnání konfliktů v souvislosti s trestním řízením [Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě]. Probační a mediační služba *„vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního“* [Probační a mediační služba České republiky: nedatováno].

k řešení těch mimořádných událostí, které již vznikly a pokročily do nebezpečného stádia svého vývoje [Hála 2006].

Přítomnost drog v prostředí věznic patří mezi mimořádné události a jedná se o velmi závažný problém, který dle údajů z dokumentů Vězeňské služby ČR každým rokem narůstá a stává se mnohem více diskutovanou problematikou. Podíl uživatelů drog ve věznicích je totiž mnohem vyšší, než je tomu v běžné populaci, a to z důvodu složení vězeňské populace a z důvodu prostředí, ve kterém se vězni nacházejí [Krawiecová 2020]. Odsouzené osoby ale i distributoři nelegálních látek jsou také vynalézavější a Vězeňská služba ČR není schopna stoprocentně zachytit všechny pokusy o pronesení drog do prostředí věznic z důvodu nedostatečného materiálně technického vybavení pro odhalování přítomnosti omamných a psychotropních látek [Koncepce vězeňství do roku 2025]. Je také známo, že vězeň, který je pod vlivem drog nebo zažívá abstinenční syndrom, se velmi těžko výchovně ovlivňuje [Sochůrek 2007c]. Z těchto důvodů je narušena výchovná funkce trestu a tím i veškeré snahy o nápravu odsouzených osob.

Jedním z prioritních cílů *Koncepce vězeňství do roku 2025* je minimalizace výskytu a zneužívání drog ve věznicích [Koncepce vězeňství do roku 2025]. Vzhledem k tomu, že je z celkové vězeňské populace až 30 % drogově závislých osob, je nezbytné přijímat taková opatření, která by v co nejširší míře zabraňovala průniku drog do vězeňského prostředí a chránila před vznikem drogových závislostí u vězňů, kteří doposud neužívali návykové látky. Cílem je také efektivní fungování systému účinné odborné pomoci pro drogově závislé vězně, který je motivuje k abstinenci během výkonu trestu odnětí svobody, ale i po něm [Koncepce vězeňství do roku 2025]. Protidrogovými cíli se dále zabývá např. *Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2021*, na který navazují vězeňské koncepční dokumenty. Prioritami tohoto plánu je posílení prevence proti závislostnímu chování, rozšíření kvalitní a dostupné sítě adiktologických služeb, efektivní regulace trhů s návykovými látkami a závislostními produkty a efektivní řízení,

koordinace a financování protidrogové politiky na národní i místní úrovni [Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2021]. Společným cílem všech výše uvedených dokumentů je snaha minimalizovat výskyt drog v českých věznicích.

I přesto, že má Vězeňská služba různé plány a strategie zabývající se protidrogovými cíli, dostupná data (např. ze Statistické ročenky Vězeňské služby ČR) naznačují, že se drogovou problematiku nedaří efektivně řešit. V prostředí věznic totiž existuje skrytý černý trh s drogami, který se Vězeňské službě ČR nedaří odhalovat [Marešová, Nečada, Sluková, Sochůrek, Zeman 2003]. Vězeňská služba ČR disponuje protidrogovými opatřeními, které pomáhají odhalovat přítomnost drog v prostředí věznic, např. vstupní lékařská prohlídka (při té se nově přichozícím vězňům provádí test na přítomnost drog v těle), monitoring (náhodná testování na přítomnost drog v těle během pobytu ve věznicích), prohlídky cel, prohlídky návštěv či např. vyhledávání návykových látek pomocí služebních psů apod. Stoprocentní záchyt všech pokusů o propašování drog do prostředí věznic však i přes veškeré metody a prostředky není možný. *„Ani při vynaložení maximálního úsilí není možné zcela beze zbytku kontrolovat všechny možné cesty průniku nelegálních látek... je fakticky nemožné zastavit zcela průnik nelegálních látek do věznic“* [Koncepce vězeňství do roku 2025: 93, 97].

Ohledně pašování drog jsou diskutovány různé způsoby, jakým se drogy do prostředí věznic dostávají. Nejčastější cestou jsou přenosy během návštěv (příkladem může být to, že návštěva drogu do věznice propašuje v tělních dutinách a vězeň si ji poté dobře skrytou také v různých tělních dutinách odnese na celu). Další častou cestou průniku nelegálních látek do prostředí věznic jsou drogy ukryté v poštovních zásilkách [Hála 2006]. Někdy se může jednat o velmi vynalézavé způsoby ukrytí drog v zásilkách (např. případ ukrytí drogy ve fixech, v podrážkách bot, v tubě od zubní pasty a mnoho dalších). Drogy se do prostředí věznic mohou také dostávat pomocí přehožů přes zeď věznice (drogy se např. plní do tenisových míčků či do ponožek a poté se vězňům přehazují přes zeď věznice) [Reflex 2020a]

nebo dokonce pomocí dronů, které velmi vážně narušují bezpečnost střežené věznice [Reflex 2020b]. Častým způsobem, jak se drogy dostávají do prostředí věznic, je prostřednictvím vězňů, kteří pracují mimo objekty věznic (tam si mohou obstarat drogu od někoho zvenčí). Na pašování drog do prostředí věznic se však mohou podílet i zaměstnanci Vězeňské služby ČR [Hála 2006]. O výše uvedených způsobech pašování drog do prostředí věznic svědčí medializované případy.

1.3 Zaměstnanci Vězeňské služby ČR

V této podkapitole se krátce zabývám strukturou zaměstnanců v českých věznicích, jelikož zaměstnanci Vězeňské služby ČR jsou pro mou bakalářskou práci podstatní. Zaměstnance tvoří příslušníci Vězeňské služby ČR (jedná se o příslušníky bezpečnostního sboru, kteří jsou ve služebním poměru a jsou v uniformě) a tzv. civilní zaměstnanci Vězeňské služby ČR (jsou v zaměstnaneckém poměru a nejsou v uniformě) [Dirga 2020]. Práce v oblasti vězeňství je považována za druh státní služby [Černíková 2008].

Ve věznicích působí dvě skupiny zaměstnanců. První skupinou zaměstnanců je management v podobě ředitele věznice, zástupců a vedoucích oddělení výkonu trestu. Odpovědností ředitele a jeho zástupců je zajištění komplexního chodu věznice a dodržování všech aktivit v souladu s nastavenými pravidly a principy. Vedoucí oddělení výkonu trestu zodpovídají za činnost svého oddělení, zabezpečují komplexní výkon trestu a odborné aktivity. Druhou skupinu zaměstnanců tvoří řádoví zaměstnanci, kteří se dělí na dozorčí službu a odborné zaměstnance. Mezi příslušníky dozorčí služby se řadí inspektor dozorčí služby, dozorce oddělení výkonu trestu a zaměstnanci oddělení vězeňské stráže. Úkolem příslušníků dozorčí služby je střežit a zajišťovat bezpečnost ve věznicích. Odborné zaměstnance tvoří speciální pedagogové, psychologové, sociologové, sociální pracovníci, vychovatelé-terapeuti, vychovatelé a pedagogové volného času [Dirga 2020]. Úkolem odborných zaměstnanců je odborně pracovat s vězni, tj. naplňovat programy zacházení s vězni, výchovně působit na vězně, motivovat vězně ke

změně dosavadního životního stylu a připravovat vězně na plynulý přechod do řádného občanského života. Jedním z jejich úkolů je i protidrogová prevence ve věznicích [Sochůrek 2007b]. Vzhledem k povaze úkolů jednotlivých skupin zaměstnanců tráví s vězni nejvíce času dozorčí služba a odborní zaměstnanci (na rozdíl od managementu, který s vězni tráví minimální množství času).

1.4 Věznice jako totální a byrokratická instituce

Podle teorie totálních institucí Ervinga Goffmana je totální instituce místem, které odděluje jeho aktéry od společnosti a od sociálních interakcí se společnostmi. Charakter těchto institucí je symbolizován různými bariérami, které zabraňují v pohybu, např. zamčenými dveřmi, mřížemi, vysokými zdmi, ostnatými dráty atd. [Goffman 1961]. Jednotlivé sféry sociální reality, které se v běžném životě vykonávají na odlišných místech, se v totálních institucích odehrávají na jednom místě. Všechny aktivity v totálních institucích jsou totiž pod kontrolou jedné autority a zároveň se odehrávají v neustálé přítomnosti ostatních aktérů totálních institucí. Vzhledem k tomu, že musí být naplňovaný cíl totální instituce, musí být také všechny aktivity v ní přísně kontrolovány a plánovány systémem vycházejícím z formálních pravidel dané totální instituce [Dirga, Hasmanová Marhánková 2014]. Totální instituce se vyznačují tím, že vytvářejí a udržují zvláštní druh napětí mezi domovským světem (ze kterého chovanci přišli) a světem totální instituce. Toto napětí pak pomáhá institucím jako strategie při zvládnání a „tvarování“ aktérů, kteří v nich žijí. Tvarováním Goffman myslí to, že totální instituce potlačují v nově příchozích jedincích jejich koncepci sebe sama, kterou si vyvinuli ve svém domovském světě (to se provádí především přidělením čísla, vážením, dezinfikovaním či přidělením ústavního stejnokroje). Tyto a další „umrtvovací praktiky“ jsou v případě věznic vydávány za oprávněnou součást trestu a za nástroj převýchovy [Keller 2010].

Goffman identifikuje celkem pět typů totálních institucí: (1) instituce pečující o osoby, které se o sebe nedokážou postarat a nejsou nebezpečné (domovy

pro osoby nevidomé, tělesně či mentálně postižené, staré nebo osiřelé), (2) instituce pečující o osoby, které se o sebe nedokážou postarat a mohou být nebezpečné pro společnost (psychiatrické léčebny, léčebny nakažlivých chorob), (3) instituce, které chrání společnost před osobami, které úmyslně ohrožují společnost (věznice), (4) instituce, které byly zřízeny pro účely plnění pracovních úkolů (vojenské kasárny, pracovní tábory apod.), (5) instituce umožňující útěk před světem (kláštery, azyly) [Goffman 1961]. Věznice jako formální totální instituce mají ze všech ostatních typů totálních institucí nejvíce „všeobkličující“ tendence [Dirga 2013]. Goffman také rozlišuje čtyři způsoby adaptace chovance (vězně) na podmínky totálních institucí, které napomáhají zvládat napětí mezi domovským světem a světem totální instituce: (1) regrese (stažení se do sebe a útěk z nepřijatelné reality), (2) rebelie (odmítnutí spolupráce s personálem, vzpoura a ignorování pravidel totální instituce), (3) kolonizace (snaha o zařízení si relativně spokojené existence s maximem výhod), (4) konverze (přejímání optiky personálu a spolupráce s personálem) [Goffman 1961].

Charakter totálních institucí nedopadá jen na skupinu vězňů, ale i na skupinu dozorců a celkově všech zaměstnanců věznic. Proniká tak do struktury a povahy práce dozorců, do jejich chování a do interakcí s ostatními aktéry ve věznici. Dozorci se také musí potýkat s tím, že jsou na ně kladeny často protichůdné nároky, a to tak, že *„humanizační apel spojený s reformami vězeňského systému ukládá dozorcům jednat s vězni jako s individualitami, zároveň ale totální instituce vyžaduje striktní dodržování pravidel bez ohledu na jednotlivce“* [Dirga, Hasmanová Marhánková 2014: 89-90]. Vztahy a interakce mezi skupinou vězňů a skupinou dozorců jsou upravovány systémem formálních a normativních pravidel vycházejících z charakteru totální instituce. Některé studie říkají, že je mezi vězni a dozorci udržována sociální distance, která se s narůstajícím podílem stráveného času ve věznici prohlubuje (např. studie od Drake nebo Retskyho). Jiné studie naopak říkají, že vězni a dozorci k sobě chovají vzájemné sympatie, jelikož obě skupiny jsou „vězni“ totální instituce, a tak si jsou

vzájemně blízké (např. Lombardo) [Dirga, Hasmanová Marhánková 2014]. Etnografický výzkum s názvem „*Nejasné vztahy moci – vězení očima českých dozorců*“ ukázal, že dozorcí si udržují sociální distanci od vězňů, jelikož musí dodržovat pravidla daná totální institucí (kvůli naplňování cíle ohledně nápravy a výchovy vězně, kvůli zajištění bezpečnosti v prostředí věznic, kvůli obavě z obvinění ze strany vězňů z důvodu překročení pravomocí a kvůli obavě z manipulace ze strany vězňů) [Dirga, Hasmanová Marhánková 2014]. Jak jsem již zmínila v úvodu bakalářské práce, Goffman v teorii totálních institucí říká, že obě skupiny (vězňů a zaměstnanců) na sebe v rámci instituce nahlížejí skrze nepřátelské stereotypy. Zaměstnanci pohlížejí na vězně jako na zahořklé, tajnůstkářské a nedůvěryhodné a vězni pohlížejí na zaměstnance jako na povýšené a zlé. Zaměstnanci mají dle Goffmana tendenci cítit se nadřazeně a vězni mají tendenci cítit se méněcenně [Goffman 1961]. Od vězňů je také vyžadován naprostý respekt vůči personálu [Keller 2010]. Obě skupiny tak vůči sobě zaujímají neprostupný vztah a vzájemně mezi sebou udržují velkou sociální distanci [Dirga 2020], která je i často formálně předepsaná [Goffman 1961].

Keller se také zabývá totálními institucemi, ale pohlíží na ně skrze byrokratickou teorii. V této byrokratické teorii se Keller zabývá studiem formálních organizací a argumentuje, že v moderní společnosti ovlivňují velké formální organizace život prakticky všech jedinců. Dle něj však existují specifické a zvláštní typy organizací, které se vyznačují tím, že po určitou dobu (kratší nebo delší) ovlivňují veškerý život určité části jedinců. Za takové zvláštní typy organizací považuje Keller vojenské instituce (kasárny), nápravné instituce (vězení) a léčebné instituce (léčebny pro mentálně postižené). [Keller 2010]. Keller se na věznice dívá jako na byrokratické instituce a říká, že věznice jsou formální organizace, které představují „*uměle vytvořený nástroj koordinace aktivit většiny lidí a určitým pevně stanoveným cílem*“ [Keller 2010: 9]. Věznice jsou hierarchicky uspořádané organizace, které množstvím vnitřních předpisů nařizují dodržování jednotlivých pravidel, které upravují život ve vězení [Keller

2010]. Keller ve svých úvahách o nápravných zařízeních (věznicích) vychází z myšlenek Goffmana a říká, že totální instituce jsou místa, která „*slouží současně jako bydliště i pracoviště a v němž větší počet podobně situovaných jedinců odříznutých na delší dobu od vnější společnosti kolektivně realizuje navenek uzavřený a formálně spravovaný způsob života*“ [Keller 2010: 121]. Ve věznicích dochází k organizovanému naplňování velkého množství odlišných potřeb velkého počtu jedinců v rámci byrokratické instituce a za pomoci jejích specifických prostředků. Všechny aktivity ve věznicích prováděné pod nepřetržitou kontrolou autority mají přispívat k naplnění oficiálního cíle této byrokratické organizace, a to k vykonání trestu a nápravy delikventů. Byrokratické organizace rovněž vyžadují od svých aktérů (v tomto případě zaměstnanců věznic) jednat podle přesně daných postupů a nijak se v tomto jednání nevymykat [Keller 2010]. Zaměstnanci věznic však nejsou jen pasivní aktéři, ale jejich jednání se odvíjí od situací, ve kterých se ocitnou, od pozice, kterou vůči instituci zaujímají a od zkušeností, které si odnesli z minulých interakcí [Keller 2007].

1.5 Příčiny výskytu drog ve věznicích

Drogy v prostředí věznic byly vždy velkým problémem. Na otázku, proč je ve věznicích tolik drogově závislých vězňů, odpovídá bývalý spolupracovník Vězeňské služby ČR Petr Zelenka jasně: „*Malá motivace pro vězně*“. [Vaníčková 2018]. Otázkou také je, proč jsou drogy ve věznicích tak rozšířené a oblíbené. Věznice jsou místa, která se vyznačují nepřetržitou kontrolou a přísnou izolací od okolního světa. To může způsobovat, že vězni zažívají velmi vysokou míru frustrace a neschopnost snášet a vyrovnávat se se zátěží, která se ve věznicích jednoznačně objevuje. Někteří odsouzení tak mohou hledat únik z tohoto napětí a reality v drogách, které se postupně stávají přední hodnotou v jejich životě. Vyrovnáváním s deprivacemi ve věznicích se zabýval Gresham Sykes. Odhalil celkem pět deprivací či frustrací, se kterými se vězni ve věznicích mohou setkat. Sykes je nazývá „*pains of imprisonments*“ (bolesti uvěznění) a jedná se o deprivace z omezení svobody, omezení přístupu ke zboží a službám, omezení

heterosexuálních vztahů, omezení autonomie a omezení bezpečnosti. Tyto bolesti uvěznění jsou definovány jako humánní alternativa fyzické brutality a tělesného utrpení, které v minulosti představovalo hlavní smysl trestání a věznění. Deprivace, které Sykes definuje, však mohou být stejně bolestivé, jako tělesné utrpení (psychologické deprivace nejsou tak snadno viditelné, jako tělesné utrpení, nicméně mohou na vězni zanechat stejně vážné důsledky, jako kdyby byl tělesně týraný) [Sykes 2007]. Vězení tedy představuje frustrující prostředí a vězeň se s takovou psychickou zátěží může vyrovnávat užíváním drog.

Do vězení se také dostávají vězni, kteří si návyk užívání drog přinášejí z civilního prostředí a ve vězeňském prostředí v užívání drog pokračují. Vězení je totiž prostředím, které návyk na drogy více utvrzuje, jelikož závislý člověk zde nenachází negativní postoj či odsouzení drogové závislosti. Naopak je spíše povzbuzován v tom, že droga je jedinou cestou, jak vězení přežít. Vězni mezi sebou rychle navazují kontakty a vzájemně se tak obohacují o vlastní zkušenosti s drogami. Ve většině případů to bývá tak, že zkušenější vězni mají vliv na méně zkušenější vězně a mohou v nich pobízet zájem o drogy [Sochůrek 2007c]. To může být popisováno také jako skupinový tlak na to, být jako ostatní vězni, kteří drogy užívají. Někteří vězni mohou užívat drogy z důvodů stereotypního vězeňského života a touhy po zpestření či pocitu nudy [Černíková 2008].

Užívání drog ve věznicích však s sebou nese rizika. Jedná se o rizika zdravotnická (poškození zdraví a riziko přenosu onemocnění), rizika penologická (narušování kázně a negativní vliv na ostatní vězně, existence černého trhu s drogami ve věznicích), rizika psychologická (poškození osobnosti vězně), rizika pedagogická (výše zmíněné selhávání výchovného působení na vězně v kapitole 1.2), rizika reintegrační (riziko recidivy trestné činnosti u vězňů užívajících drogy) a jako poslední rizika bezpečnostní (možnost agresivního a nepředvídatelného chování vězňů, pokusy o pašování drog do věznic ale také korupci lidí, kteří s odsouzenými osobami přicházejí do styku – např. zaměstnanci Vězeňské služby ČR) [Sochůrek 2007c].

1.6 Participace zaměstnanců věznic na vězeňské drogové scéně

Zaměstnání ve Vězeňské službě ČR je velmi náročným povoláním. Práce zaměstnanců věznic patří na stupnici psychické zátěže k těm nejnáročnějším [Česká televize 2012]. Práce zaměstnance věznice je tedy náročná především z hlediska psychiky, jelikož jednají s vězněnými osobami, které mají často narušenou osobnost. Zaměstnanci Vězeňské služby ČR musí být také zásadoví, morální a musí si umět vybudovat respekt. Pokud respekt ztratí nebo si ho nevybudují, vězni to hned pochopí a mohou dozorce zneužít ve svůj vlastní prospěch [Česká televize 2012]. To poté může vést k tomu, že zaměstnanec Vězeňské služby ČR podlehe koruptivnímu tlaku a vězni se mohou snažit opatřit si touto cestou drogy [Sochůrek 2007c]. Černý trh ve věznicích tak není založen pouze na spolupráci mezi vězni, ale i na spolupráci mezi vězni a zaměstnanci věznic.

Výzkum drogové scény české vězeňské populace ukázal, že procentuálně nejvýše hodnocena cesta, jak se drogy dostávají do prostředí věznic, je skrze osoby vstupující do objektu věznice – návštěvy, zaměstnanci Vězeňské služby ČR a jiné vstupující osoby. V systému preventivních protidrogových opatření tak zůstává nejzranitelnějším článkem „lidský činitel“ [Marešová 2003]. Jedním ze závěrů tohoto výzkumu bylo, že *„obecně vzrostla frekvence snah i rafinovanost způsobů dostat drogy do vězení“* a *„narůstá a bude se i nadále zvyšovat korupční tlak na personál věznic a další do věznic vstupující osoby s cílem dostat do vězení více drog“* [Marešová 2003: 115]. Lze tedy očekávat nejrůznější zesilování korupčních tlaků vůči zaměstnancům Vězeňské služby ČR [Marešová 2003].

Korupční tlaky na zaměstnance mají různou formu a různou intenzitu. Ze začátku se může jednat o nenápadnou formu koruptivního tlaku (např. vyřízení vzkazu, předání dopisu apod.). Po delší době se však může jednat až o poskytnutí neoprávněných úlev či výhod, nabídky úplatků až po zastrahování a vyhrožování. Existují tedy tři možné důvody, proč se zaměstnanci Vězeňské služby ČR podílejí

na pašování drog do prostředí věznic. Prvním důvodem je to, že zaměstnanec může vůči vězni z nějakých důvodů cítit lítost a soucítit s jeho situací [Bajcura, Sluková, Sochůrek 2010]. Zaměstnanci Vězeňské služby ČR tak někdy mohou vězňům pomáhat a vycházet jim vstříc při prosbách o pronesení drogy do prostředí věznic [Zelenka nedatováno]. Také se může stát, že zaměstnanec věznice s vězňem znají (v případě, že se vězni umísťují do nejbližšího vězení k místu bydliště) a zaměstnanec tak může vězni pomáhat, aby mu ulehčil život ve věznici [Bajcura, Sluková, Sochůrek 2010]. Druhým důvodem je finanční zisk z pašování drog. Mezi zaměstnanci Vězeňské služby ČR se najdou i tací, kteří se nechají zkorumpovat a za finanční odměnu (úplatek) vyhoví vězňům v různých službách [Malá 2003]. Zaměstnanci se mohou snažit vydělat na poptávce po drogách ve věznicích [Marešová 2003]. Třetím důvodem je vydírání, vyhrožování a zastrašování zaměstnance Vězeňské služby ČR ze strany vězně. Zaměstnanci mohou podléhat koruptivním tlakům kvůli strachu, že si na ně vězni budou stěžovat na vedení věznice. Vězni se také nebojí použít výhrůžky mířené na rodinu zaměstnanců věznic [Bajcura, Sluková, Sochůrek 2010].

S postupem času se dají očekávat skrytější a důmyslnější formy nátlaku na zaměstnance Vězeňské služby ČR [Marešová 2003]. Koruptivní tlaky na zaměstnance také mohou vytvářet vězni s dlouhými tresty nebo recidivisté, kteří už ví, jak to ve věznici chodí a dobře se v ní orientují [Bajcura, Sluková, Sochůrek 2010]. Vězni se často odvolávají na svoji věrohodnost [Marešová 2003], nicméně zaměstnanci musí být vždy ostražití [Česká televize 2012]. Je známo, že jakmile se někdo ze zaměstnanců Vězeňské služby ČR jednou seabeměně zaplete s vězňem, jednou mu vyjde vstříc ohledně nějaké záležitosti, už se z toho velmi špatně dostává zpět. Vězni mají totiž ve zvyku své požadavky na zaměstnance stupňovat (v případě, že jim zaměstnanci jednou vyhoví či nějak pomohou) a pokud jim zaměstnanec nevyhoví, jsou schopní jít daleko za hranice [Malá 2003]. „*Že občas někdo selže, není nemožné*“ [Malá 2003: 80], nicméně zaměstnanci Vězeňské služby ČR podléhají kodexu profesní etiky, který říká, že: „*S výkonem pracovní*

nebo služební činnosti zaměstnance Vězeňské služby České republiky je neslučitelné jakékoliv korupční jednání“ [Kodex profesní etiky zaměstnance a příslušníka VS ČR 2018: 3]. Tudíž by se pašování drog do prostředí věznic ze strany zaměstnanců nemělo vůbec objevovat.

Vězeňská služba se snaží bojovat proti koruptivnímu jednání. *Interní protikorupční program Vězeňské služby České republiky* platný od roku 2018 obsahuje prvky, které jsou zařazovány do řídicího a kontrolního systému věznic a které svým charakterem mají bránit vzniku možného korupčního jednání ve věznicích. „*Cílem Protikorupčního programu je vytvořit ve Vězeňské službě České republiky prostředí odmítající korupci, vhodnými průběžně přijímanými opatřeními toto prostředí posilovat, zejména osvětou, posilováním morální integrity zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby a aktivní propagací etických zásad, např. v rámci vzdělávání zaměstnanců, propagací protikorupčního postoje služebními funkcionáři, vedoucími příslušníky a vedoucími zaměstnanci a naplňováním Kodexu profesní etiky zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby ČR*“ [Interní protikorupční program Vězeňské služby České republiky 2018: 3]. Důležitým posláním protikorupčního programu by mělo být včasné rozpoznání korupčních rizik, která se v rámci činností Vězeňské služby ČR mohou objevit [Interní protikorupční program Vězeňské služby České republiky 2018]. Můžeme tedy vidět, že se Vězeňská služba ČR snaží s možnými riziky korupce pracovat a umět je odhalovat. Nicméně data a medializované případy⁷ naznačují, že se korupční jednání i přes zavedení *Interního protikorupčního programu Vězeňské služby ČR* ve věznicích děje.

---

⁷ Např. případ, který trval v době od roku 2011 až do roku 2013 a kdy dozorce Vězeňské služby ČR pašoval do věznice v Mírově pro vězně zakázané léky (anabolika) [Hányš 2015]. Koruptivní jednání ze strany zaměstnanců Vězeňské služby ČR se však nemusí týkat jen pašování drog do věznic. Případ, který se odehrál v plzeňské věznici v roce 2017 se týkal uplácení vychovatele Vězeňské služby ČR. Vychovatel měl za úplatu zajistit vězni jeho ochranu a bezpečnost při pobytu ve věznici [Biskup 2020]. Případů týkajících se koruptivního jednání zaměstnanců ve věznicích je však mnohem více.

2. METODOLOGIE

Tato kapitola pojednává o metodologii, kterou jsem si zvolila pro realizaci vlastního výzkumu. Zabývám se popisem jednotlivých kroků, které byly důležité pro úspěšné provedení výzkumu. Snažím se o popis typu výzkumu, způsobu sběru dat, volby respondentů a o popis průběhu sběru konkrétních dat, která ve třetí kapitole analyzuji. O záměru výzkumu a jeho cíli pojednává úvod bakalářské práce.

2.1 Typ výzkumu a způsob sběru dat

Jako výzkumnou otázku jsem si pro bakalářskou práci zvolila „*Co vypovídá participace zaměstnanců věznic na vězeňské drogové scéně o charakteru totální instituce?*“. Jako vhodný typ výzkumu pro zodpovězení této otázky se mi jevil kvalitativní výzkum. Zvolila jsem ho z toho důvodu, jelikož kvalitativní výzkum „*zdůrazňuje především optiku jednotlivých účastníků s cílem porozumět významu, který jedinci jevům, chováním a interakcím v rámci vězeňského světa přikládají*“ [Dirga 2013]. To znamená, že jedinci, kteří se nachází ve vězeňském prostředí, ho dokážou také nejlépe reflektovat – kvalitativní výzkum dává prostor pro perspektivu jednotlivých aktérů.

Problémem kvalitativního výzkumu může být přílišná romantizace, což znamená, že výzkumník má tendenci zdůrazňovat jednu perspektivu a upozadovat jinou perspektivu⁸. Kvalitativní výzkum tak může trpět tzv. nekomplexností (nezaměřování se na všechny aktérské perspektivy). Já se však i přesto zaměřuji jen na skupinu zaměstnanců věznic, a ne na skupinu vězňů (v kapitole 2.2 vysvětluji důvod této volby). Druhým problémem kvalitativního výzkumu je malá míra zobecnitelnosti na celou populaci, jelikož se zaměřuje na úzkou skupinu

---

⁸ Ve věznicích se nacházejí tři hlavní typy aktérů: management, skupina zaměstnanců a skupina vězňů. Většina kvalitativních výzkumů se však zaměřuje pouze na jednu perspektivu aktérů (buď na skupinu vězňů, na skupinu dozorců nebo na management). Studie zaměřené na všechny perspektivy jsou velmi nevídané [Dirga 2013].

respondentů, jejichž sociální realita může být u každého jednotlivce rozdílná. Oba problémy si uvědomuji, nicméně i přesto jsem se rozhodla pro realizaci kvalitativního výzkumu. Důvodem je to, že umožňuje studovat problematiku velmi podrobně a více do hloubky než kvantitativní výzkum (kvantitativní výzkum se zaměřuje na omezené údaje o velkém počtu jedinců) [Mišovič 2019]. Kvantitativní metoda by tedy pro můj výzkum nebyla příliš vhodná. Domnívám se, že kvalitativní metoda mi umožnila získat takové informace, které bych kvantitativní metodou nebyla schopna získat, jelikož kvalitativní metoda umožňuje „*postupně a systematicky odkrývat zprvu neviděné dimenze studovaných jevů a procesů, poznat a porozumět významům, které aktéři přiřazují jednotlivostem a postupně si skládat obraz studované problematiky*“ [Dirga 2016: 4].

Jako konkrétní metodu sběru samotných dat jsem si zvolila polostrukturovaný rozhovor. Zvolila jsem si ho z toho důvodu, protože je „*relativně volně uspořádaný a otevřený vůči tomu, co účastník cítí, a reflektuje to, co důležitého a významného říká v souvislosti se záměry výzkumného projektu*“ [Mišovič 2019: 82]. Jeho základem je neformální konverzace, která se odvíjí od osnovy rozhovoru. To umožňuje držet se při rozhovoru hlavních otázek tématu, o kterých chceme mluvit, ale je zde také dán prostor respondentovi, aby se o tématu širěji rozmluvil [Mišovič 2019].

2.2 Respondenti

Po zvolení vhodné výzkumné metody bylo zapotřebí také zvolit vhodné respondenty pro výzkum. Jako nejvhodnější a potenciální účastníci výzkumu se mi vzhledem k tématu a cíli bakalářské práce jeví zaměstnanci věznic. Důvodem je to, že se jich téma nejvíce dotýká a že dokážou o problematice koruptivního jednání ze strany zaměstnanců věznic nejlépe vypovídat. Jako vhodní respondenti se také kromě zaměstnanců věznic jeví i vězni, nicméně bakalářskou práci jsem zpracovávala v době, kdy byla společnost zasažena pandemií Covidu-19, tudíž by

mi nebyl za žádných okolností kvůli hygienickým opatřením umožněn vstup do prostředí věznic. I před pandemií Covidu-19 však bylo velmi těžké získat přístup do prostředí věznic (jedná se o jednu z překážek etnografického výzkumu ve věznicích) [Dirga 2016]. Uvědomuji si, že se tak může jednat o omezení výzkumu (jelikož vězni by mi jistě také poskytli zajímavá data), nicméně společenské podmínky to neumožnily. Usoudila jsem tedy, že bude vhodnější provést rozhovory úplně mimo prostředí věznic. To se ukázalo jako velmi vhodně zvolené, jelikož téma tohoto výzkumu bylo citlivé a kdyby se rozhovory prováděly v prostředí věznic, domnívám se, že by mi toho respondenti nechtěli mnoho sdělovat. Díky tomu, že jsem s respondenty prováděla rozhovory mimo prostředí věznic, byla konverzace celkem uvolněná.

Celkem jsem provedla šest rozhovorů se zaměstnanci věznic na různých pracovních pozicích. Z důvodu zajištění anonymity a bezpečnosti respondentů pojmenovávám jednotlivé respondenty vymyšlenými jmény. Výzkumný vzorek se skládá ze dvou žen a čtyř mužů na zaměstnaneckých pozicích vychovatel ve vězeňské službě, strážný vězeňské služby, pracovnice vztahů k veřejnosti, inspektor dozorčí služby, sociální pracovnice a vedoucí oddělení výkonu trestu, přičemž všichni respondenti jsou zaměstnáni ve věznici s ostrahou. Doba zaměstnání u vězeňské služby ČR se u těchto respondentů pohybuje od 8 do 29 let. Mým cílem při vyhledávání respondentů bylo, aby byl výzkumný vzorek pestrý a zahrnoval jak muže, tak ženy s různě dlouhou kariérou u vězeňské služby ČR a na různých pracovních pozicích.

2.3 Průběh sběru dat

Samotný sběr dat začal tím, že jsem jako první potřebovala získat potenciální respondenty pro svůj výzkum. Nejdříve jsem kontaktovala své známé, o kterých vím, že jsou zaměstnanci věznic. To se ukázalo jako výhoda, jelikož s participací na výzkumu souhlasili z toho důvodu, že jsme se vzájemně znali. Mnoho zaměstnanců věznic však neznám. Tuto překážku se mi však podařilo

vyřešit tzv. metodou „sněhové koule“. Tato metoda umožňuje získávat a nabalovat kontakty na další potenciální respondenty od těch respondentů, kteří se již výzkumu účastní [Dirga 2013]. Metoda „sněhové koule“ mi umožnila získat pár dalších respondentů, kteří byli ochotní se mnou provést rozhovor, a to z toho důvodu, že je prvotní respondenti informovali o mém výzkumu a seznámili je s mým záměrem.

Při oslovování potenciálních respondentů jsem však narazila na další překážku, která se při kvalitativním výzkumu může objevit. Vzhledem k tomu, že je téma mé bakalářské práce pro zaměstnance věznic citlivé, setkala jsem se s několika odmítnutími ohledně provedení rozhovorů. Odmítnutí přicházela jak ze strany některých potenciálních respondentů získaných z metody „sněhové koule“ (lidí, které jsem osobně neznala), tak ze strany známých lidí, kteří mi sdělili, že mají kvůli tématu výzkumu strach a obavy mi cokoliv k tématu výzkumu sdělovat. I přes záruku anonymity však k provedení rozhovoru nesvolili. Účast na rozhovorech byla zcela dobrovolná, proto jsem rozhodnutí nezúčastnit se výzkumu respektovala a hledala další kontakty.

Následovala příprava na setkání s respondenty. Aby byl výzkum úspěšný, musí být jeho příprava důkladná [Mišovič 2019]. Moje příprava spočívala ve studiu odborných a koncepčních dokumentů týkajících se vězeňství a ve zpracování tzv. „topic guidu“. Jedná se o osnovu rozhovoru neboli seznam hlavních témat a otázek, o kterých jsem chtěla s respondenty vést konverzaci. Při rozhovorech mi „topic guide“ umožnil průběžně kontrolovat, zda jsem s respondenty mluvila o všech tématech. Jedna část rozhovorů proběhla osobně a druhá část rozhovorů proběhla online formou přes program Google Meet (kvůli pandemii Covidu-19). Rozhovory byly se souhlasem respondentů⁹ nahrávány na záznamovou aplikaci v notebooku. Během rozhovorů jsem si průběžně psala

---

⁹ Záznam rozhovoru je možné provést pouze na základě předem daného souhlasu respondenta. Souhlas může mít buď formu potvrzení v úvodní části nahrávaného rozhovoru nebo formu písemného souhlasu. Souhlas se záznamem je důležitou součástí etických pravidel výzkumu [Mišovič 2019].

poznámky¹⁰. Rozhovory trvaly půl hodiny až hodinu podle toho, v jaké míře se mnou respondenti chtěli mluvit.

Po přepsání všech rozhovorů do písemné formy jsem začala jednotlivé výpovědi analyzovat v programu Word. Ve výpovědích respondentů jsem se snažila kategorizovat a označovat tematicky podobné odpovědi. Podstatou a cílem této analýzy rozhovorů bylo nalézt provázanost mezi tím, jak a proč se zaměstnanci podílejí na vězeňské drogové scéně a co tato jejich participace vypovídá o vězeňském systému a totálním charakteru věznic.

---

¹⁰ Takovým poznámkám během rozhovoru se říká analytické poznámky neboli „memos“ a slouží k zaznamenávání postřehů, které se během rozhovorů mohou vynořit [Řiháček, Čermák, Hytych 2013].

3. PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části bakalářské práce se zaměřuji na analýzu získaných dat, která se mi při realizaci polostrukturovaných rozhovorů s respondenty podařilo získat. Následující podkapitoly se věnují tomu, jak sami respondenti reflektují problematiku drog v prostředí věznic, dále jak respondenti nahlíží na participaci zaměstnanců věznic na pašování drog do prostředí věznic a na možné příčiny takového jednání, a nakonec jak respondenti vypovídají o vztahu mezi nimi a mezi vězni. Výsledkem této analýzy bude zodpovězení výzkumné otázky.

3.1 Drogy ve věznicích jako neřešitelný problém

Studium odborné literatury ukázalo, že drogy jsou v prostředí věznice velmi rozšířenou záležitostí, ať už kvůli deprivacím [Sykes 2007], stereotypnímu vězeňskému životu, touze po zpestření či pocitu nudy [Černíková 2008]. Stav drogové problematiky ve věznicích je také ovlivněn charakteristikou prostředí, ve kterém se výkon trestu odehrává a postojem odsouzeného (zda chce změnit své chování či nikoliv) [Sochůrek 2007c]. Pokud porovnáme data ze *Statistické ročenky Vězeňské služby ČR za rok 2019* ohledně mimořádných událostí během výkonu trestu odnětí svobody a výpovědi respondentů k problematice drog ve věznicích, zneužívání omamných a psychotropních látek je opravdu nejvíce rozšířenou mimořádnou událostí, která se během výkonu trestu objevuje. Dokonce tak rozšířenou, že někteří respondenti vnímají tuto problematiku jako běžnou praxi ve věznicích.

„To vám můžu říct, že s drogami ve věznicích mám největší a opravdu velmi bohatou zkušenost ze všech těch mimořádek¹¹, co se dějí. Drogy a celkově návykové látky se ve věznicích zneužívají velmi často.“ [Jan – vychovatel].

---

¹¹ Pojem mimořádky označují ve vězeňském slangu mimořádné události během výkonu trestu odnětí svobody.

„Drogy jsou ve věznicích bohužel velmi běžná věc, děje se to celkem často a rozhodně se nejedná o pár případů ročně“ [Petr – inspektor dozorčí služby].

Z toho můžeme vyvodit, že sice je tato problematika na písemné úrovni vnímána jako mimořádná událost, nicméně samotnými respondenty pohybujícími se ve vězeňském prostředí jsou drogy vnímány jako běžná „normální“ součást vězeňského světa. To je však velký a závažný problém, jelikož Vězeňská služba ČR se dlouhodobě snaží o potlačení průniku nelegálních látek (drog) do prostředí věznic [Koncepce vězeňství do roku 2025]. Drogové problematice se rozsáhle věnují koncepční a jiné významné dokumenty Vězeňské služby ČR, kdy jedním z hlavních strategických cílů je *„účinná ochrana vězeňského prostředí od průniku nelegálních látek, potlačování užívání omamných a psychotropních látek vězňnými osobami a důsledná prevence šíření toxikomanie“* [Koncepce vězeňství do roku 2025: 84]. Tím, že se však drogy dostávají do prostředí věznic, je výrazně narušen cíl totální instituce, a to náprava a výchova vězně (dle Goffmana je charakteristickým rysem totálních institucí naplňování hlavního cíle a poslání totální instituce, to je však přítomností drog velmi výrazným způsobem narušeno).

Věznice disponují různými prostředky, kterými se snaží vypořádat s pronikáním drog do prostředí věznic. Spektrum těchto prostředků je široké a úsilí Vězeňské služby ČR v boji proti drogové problematice je velké, nicméně respondenti hodnotili snahy v tomto boji jako bezvýsledné. Tato bezvýslednost byla vztahována k tomu, že vězni často nejsou ochotní upustit od života bez drog. To může být dáno tím, že vězení může způsobovat tlak na vězně, což vede k napětí a psychické tenzi. Ohledně deprivací a frustrací jsem zmiňovala Greshama Sykese. Vězni mohou mít pocit, že je jejich situace bezvýchodná a že jinak pobyt ve vězení nepřezijí [Sochůrek 2007c]. Úspěch Vězeňské služby ČR v protidrogové politice tak dle výpovědí respondentů stojí na postoji a ochotě vězňů změnit svůj životní styl. Ukazuje se totiž, že strategie Vězeňské služby ČR v podobě kladení primárního důrazu na zamezování pašování drog do věznic je nevhodná a neefektivní ve chvíli, kdy není stejně efektivní i motivace vězňů drogy neužívat a

nesnažit se je propašovat do věznic. Pokud v tomto případě nebude panovat shoda, strategie Vězeňské služby nemůže nikdy dost dobře fungovat.

„Průběžně se provádějí namátkové kontroly, orientační namátkové screeniny vězňených osob na přítomnost drog v těle vězně. Také probíhají různé besedy a pohovory s odbornými zaměstnanci věznice. Do věznice dochází nevládní neziskové organizace zabývající se řešením drogové problematiky. Bohužel, pokud nemá odsouzený zájem řešit svůj problém s návykovými látkami, veškerá snaha je marná. Ono totiž spoustu odsouzených nechce tu svoji závislost řešit. To jsou pak všechny pokusy o nápravu odsouzeného bez výsledků. Vězeňská služba se může snažit, jak chce, ale když nechce odsouzený, nic s tím nenaděláme“ [Eva – sociální pracovnice].

S prostředky, kterými Vězeňská služba ČR disponuje v protidrogové politice úzce souvisí i to, jak se jí daří odhalovat přítomnost drog. Všichni respondenti se jednoznačně shodli na tom, že se Vězeňské službě ČR nedaří odhalovat úplně všechny pokusy o pronesení drog do prostředí věznic. Důvodem může být nízké materiální zajištění pro odhalování drog a také skutečnost, že se drogy u vězňů odhalují velmi těžce [Koncepce vězeňství do roku 2025]. Pokud se zaměříme přímo na pronášení drog buď samotnými vězni nebo jinými vstupujícími osobami (zaměstnanci, návštěvami apod.), věznice nemají k dispozici žádnou technologii, která by jim umožňovala odhalit pokusy o pašování drog. Pokud tak osoby skryjí drogu velmi důkladně, Vězeňská služba ČR nemá moc možností, jak drogu (bez biologických testů na přítomnost drog v těle vězňů) odhalit. Důvodem složitého odhalování drog je také velmi malé množství, ve kterém se drogy do věznic pašují (řádově se jedná o pár gramů drogy, která se odhaluje velmi těžce). Dalším aspektem, který zaměstnancům věznice stěžuje odhalování drog, je skutečnost, že *„vězni jsou velmi vynalézaví, co se týče vymýšlení způsobů, jak si zajistit distribuci drog do věznice... jakmile totiž zaměstnanci odhalí jeden způsob pašování drog do věznice, vězni už mají vymyšlených několik dalších cest, jak drogy do věznic dostat“* [Eva – sociální pracovnice]. Zaměstnanci věznic se tak

musí mít neustále na pozoru, nicméně musí čelit obtížným překážkám, které jim sami vězni kladou.

„Nevýhodou je to, že množství drog je ve věznicích tak minimální, že se je vězňům daří dobře skrývat. Navíc nejsou žádné vyložené technologie, které by pomáhaly odhalovat přítomnost drog u vstupujících osob. Máme sice rámy na detekci kovů, ale žádná technologie na drogy jako taková není, drogy nehvzdají ani nejdou vidět na rentgenu. Probíhají sice kontroly, ale těmi se nedá odhalit všechno. Takže je dle mého názoru velmi těžké odhalit u vstupující osoby drogu. To je látka, kterou tam různé osoby mohou nosit klidně denně a je malá šance, že se to podaří odhalit. Musel by přijít nějaký podnět, aby se provedla řádná kontrola“ [Radim – strážný].

O tom, že by musel přijít nějaký tip na vězňe či jiné osoby pronášející drogy do věznice, se zmiňovali i někteří další respondenti. Pokud takový tip nepřijde, šance na odhalení drog v prostředí věznic se snižuje. Vězni totiž mezi sebou spolupracují a vzájemně se kryjí, aby nebyly drogy uvnitř věznice odhaleny. O tom svědčí výpověď respondentky Kláry, která říká, že: *„Aby mohla být droga odhalena, musel by přijít od ostatních vězňů bonz na vězně, který má ve věznici drogy. To se ale samozřejmě neděje, jelikož se o drogy vězni většinou podělí a vzájemně se neudávají vedení věznice. Asi si teda umíš představit, jak je boj s drogama těžkej“ [Klára – pracovnice vztahů s veřejností].*

Všechny tyto a výše uvedené aspekty tedy Vězeňské službě ČR velmi ztěžují jakoukoliv její snahu o minimalizaci drogové problematiky ve věznicích. Zneužívání drog ve věznicích také znemožňuje úspěch programů zacházení s vězni a je velmi výrazně narušena výchovná funkce trestu. Z toho důvodu se tak drogová problematika jeví jako neřešitelný problém, jelikož přítomnost drog byla ve věznicích vždy velkým problémem, který se zřejmě ani v budoucnu nepodaří vyřešit.

3.2 Pašování drog do prostředí věznic skrze zaměstnance věznic

Nejenže může protidrogová politika ve věznicích selhávat na nedostatečném vybavení Vězeňské služby ČR při odhalování drog nebo na přístupu vězňů co se týče zneužívání drog v prostředí věznic, ale jako vážné selhávání se také ukazuje koruptivní jednání zaměstnanců věznic, kteří pro vězně pašují a přenášejí přes zdi věznice drogy a nelegální látky. Charakter totálních institucí se totiž negativně nepodepisuje jen na věznicích, ale i na dozorcích a ostatních zaměstnancích ve věznicích (má vliv na jejich chování a na interakce mezi zaměstnanci a odsouzenými) [Dirga, Hasmanová Marhánková 2014]. Negativně se tento charakter totálních institucí může projevovat právě koruptivním jednáním ze strany zaměstnanců.

Koncepce vězeňství do roku 2025 se zabývá tím, že se trestná činnost zaměstnanců Vězeňské služby ČR nedá vyloučit. I přesto, že zaměstnanci podléhají Kodexu profesní etiky zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby ČR a že byl ve věznicích zaveden Interní protikorupční program Vězeňské služby ČR, proběhlo už několik případů, kdy zaměstnanci věznice zneužili své postavení a porušili pravidla této instituce. Keller říká, že oficiálním cílem této byrokratické instituce (věznice) je vykonání trestu a náprava delikventů [Keller 2010]. Tito zaměstnanci šli tedy vědomě proti cíli a výrazně narušili výchovu a nápravu vězňených osob. Respondenti potvrdili, že se takové jednání ve věznicích může dít a že se také děje. Ve chvíli, kdy jsem se respondentů začala dotazovat na téma koruptivního jednání zaměstnanců věznic, cítila jsem jakési rozrušení. Někteří respondenti si začali dávat pozor na to, co odpovídají. To může plynout ze samotné totální povahy instituce věznice (jsou věci, o kterých zaměstnanci věznic nesmí mluvit) a z toho, že se jedná o „palčivé“ téma. Všichni respondenti se tak distancovali od problému koruptivního jednání tím, že něco takového jde mimo ně a že o takovém jednání pouze někde zaslechli.

„No je možné, že se drogy do věznic dostávají přes zaměstnance věznic a také se to děje. Já jsem to teda nezažil, je to v novinách, je to v médiích, že se to

tam ty zaměstnanci občas snaží pronášet. Já jsem u toho ale přítomen nebyl, přímo se mě to netýkalo“ [Jan – vychovatel].

S tím, že se pašování drog do prostředí věznic děje, se pojí problém toho, že se takové případy odhalují velmi těžce. Mnohem více se stráž Vězeňské služby ČR zaměřuje na vězně, co se týče kontrol při vstupu do věznic. Zaměstnanci věznic sice také prochází kontrolou při vstupu do věznice, ale tato kontrola nemá tak důkladnou podobu, jako u vězňů. Více se totiž předpokládá, že se drogu do věznice budou snažit propašovat spíše vězni, než samotní zaměstnanci věznic.

„Velkým problémem je to, že zaměstnanci nejsou nijak zvlášť kontrolováni při příchodu do věznice. Prochází pouze rámem na detekci kovů, ale kontrola ve smyslu toho, jestli u sebe nemají drogy, neprobíhá. Tudiž se drogy skrze zaměstnance mohou do věznice dostat celkem jednoduše, pokud není na zaměstnance dán tip, že u sebe může mít drogy“ [Petr – inspektor dozorčí služby].

Zde narážíme na problém reflektovaný v předchozí podkapitole, kdy Vězeňská služba nedisponuje takovými technologiemi, kterými by byla schopna odhalit drogy u vstupujících osob. Z toho důvodu se jí nedaří stoprocentně odhalovat pokusy o propašování drog u vězňů, natož u zaměstnanců. Respondent Radim však říká, že *„je tedy velmi složité něco takové vystopovat a odhalit, ale je známo, že se na to po nějaké době stejně přijde. Vytipování zaměstnanci jsou pak pozorování a nakonec odhaleni.“* [Radim – strážný]. Na jednu stranu je tedy velmi těžké takové jednání zaměstnanců odhalit. Na druhou stranu, zaměstnanci časem dříve nebo později udělají chybu, která je prozradí a Vězeňská služba ČR tak celý případ odhalí.

Z výpovědí respondentů jsem vyvodila, že někteří vězni jsou manipulativní povahy a jsou schopní využít (a také zneužít) situaci ve svůj prospěch. Někteří respondenti reflektovali to, že pokud však dojde k nějaké spolupráci mezi zaměstnanci věznic a vězni, postupně celý tento problém graduje a stupňuje se. Tato spolupráce podle nich může začínat zdánlivě nevinnou a neškodnou menší

výpomocí pro vězně, ale může skončit až trestním jednáním, pokud se neukončí včas. „*Zaměstnanec totiž může svolit i k jedné hloupé cigaretě, kterou věžňovi dá, ale pak už se to potáhne dál a dál, bude to jen horší a už z toho není cesty zpět*“ [Radim – strážný]. Nejen respondent Radim, ale i někteří ostatní respondenti zmiňovali, že se z takového problému těžko hledá cesta ven. O tom, že se vězni často nezdráhají zaměstnance věznice vydírat, vyvíjet na ně nátlak, aby si obstarali, co potřebují a využít situace ve svůj prospěch, pojednávají Dirga a Hasmanová Marhánková. Že se tato teorie objevuje i v praxi, potvrzují sami respondenti. Nátlak na zaměstnance věznic respondenti popisují tak, že vězni využijí prvotní nevinné služby a tou poté vydírají zaměstnance věznic tak, že pokud jim zaměstnanec nebude své služby poskytovat i nadále, nahlásí zaměstnance vedení věznice. Zaměstnancům poté nezbývá nic jiného, než věžňům vycházet vstříc i nadále.

„*Vzniknout to může z prvotně neškodné službičky v podobě vynesení dopisu bez kontroly, případně donesení věci, která není v přímém rozporu se zákonem. Nicméně i na základě takové události je možné pak příslušníka nebo zaměstnance vydírat, aby nosil další, tentokrát ale i zakázané a nelegální věci, například právě ty drogy*“ [Ondřej – vedoucí oddělení výkonu trestu].

Významnou roli v tomto problému tedy hraje strach a obava zaměstnanců věznic, že pokud věžňům nevyhoví a nebudou pro ně pronášet drogy do věznice, přijde msta. Tato msta se však nemusí vést jen proti zaměstnanci věznice, ale např. i proti rodině zaměstnance. Respondentka Klára říká, že „*vězni jsou velmi dobří psychologové, vytipují si člověka, na kterého si něco zkusí, něco si dovolí, a z velké části se pak tento nátlak na zaměstnance vydaří, protože se zaměstnanci můžou bát, že je vězeň nahlásí na vedení za to jejich jednání anebo že mu a jeho rodině nějak ublíží*“ [Klára – pracovnice vztahů s veřejností]. Vězni si umí dle výpovědi respondenta Radima vytipovat zaměstnance a pak na ně vyvíjet nátlak, ze kterého se velmi špatně dostává. Zaměstnanci věznic totiž musí čelit urážkám, provokacím

a snahám vězňů vyvést je z míry, což je velmi náročné [Dirga, Hasmanová Marhánková 2014].

Vyvíjení nátlaku na vězně je tedy jedním důvodem, proč se zaměstnanci dopouštějí koruptivního jednání ve formě pašování drog. Druhým diskutovaným důvodem je ekonomický profit z pašování drog do věznic. Zaměstnanec si touto cestou může finančně „přilepšovat“ a vydělávat na poptávce po drogách [Marešová 2003], jelikož drogy a jiné nelegální látky jsou ve věznicích velmi žádaným artiklem. Ceny drog ve věznicích jsou také mnohonásobně vyšší, než je tomu mimo věznice [Reflex 2020b]. Na poptávce drog se dá tedy ve věznicích docela dobře vydělat. Finanční výdělek byl respondenty nejvíce zmiňovaným důvodem, proč se zaměstnanci věznic uchylují ke koruptivnímu jednání. Převody financí mohou probíhat různou formou, nejčastěji byla ale zmiňovaná spolupráce rodinných příslušníků či známých vězně se zaměstnancem věznic.

„Důvodů může být spousta, ale myslím si, že z 90 % za to můžou peníze a finanční odměna za to, že zaměstnanec donese vězni drogu do věznice. Rodina od vězně se venku domluví se zaměstnancem, zaplatí mu a ten pak donese vězni drogy. Pokud je zaměstnanec věznice na peníze, tak mu kolikrát ani ta přísaha ani etický kodex nezabrání v tom, aby něco takového udělal “ [Klára – pracovnice vztahů s veřejností].

Respondenti také zmiňovali známost mezi zaměstnanci věznic a vězni jako důvod toho, proč se zaměstnanci dopouštějí koruptivního jednání. Jednou z příčin může být snaha zaměstnanců ulehčit známému vězni život ve věznici, jak tvrdí Bajcura, Sluková a Sochůrek [Bajcura, Sluková, Sochůrek 2010]. Někteří respondenti tuto skutečnost potvrdili, že se může stát, že zaměstnanec nějakými způsoby pomáhá vězni a prokazuje mu nějakou službu. Někteří respondenti to však naopak vyvrátili ve smyslu toho, že pokud se zaměstnanec věznice setká s tím, že se do věznice dostane vězeň, který by s ním byl příbuzný či jinak známý, měl by tuto skutečnost oznámit vedení. Vězeň je poté eskortován do jiné věznice, aby se

předcházelo právě možnému koruptivnímu jednání. Aby se zkrátka předešlo spolupráci mezi zaměstnancem věznice a vězněm, ale také aby se předešlo tlaku na vězně ze strany ostatních vězňů.

„Každý příslušník i zaměstnanec se všemožně snaží, aby svého známého, pokud mu na něm skutečně záleží, neměl blízko sebe, právě proto, aby ho případně ochránil od tlaku, který by na něj vytvářeli ostatní vězni. Dále také nikdo nechce, aby se mezi vězni šířily zprávy o soukromí zaměstnanců a příslušníků.“ [Ondřej – vedoucí oddělení výkonu trestu].

Stávat se to však může, že zaměstnanec věznice tuto případnou skutečnost nenahlásí. V tom případě by však neměl příbuznému či známému vězni stejně jako všem ostatním vězňům poskytovat jakékoliv výhody. Dle respondentů záleží na charakterových vlastnostech zaměstnanců věznice, kteří by vzhledem ke své pozici měli vždy dodržovat pravidla věznice, ctít přísahu a nedopouštět se žádného nezákonného jednání za každé situace a za každé okolnosti.

„To vždy záleží na tom, jaký má zaměstnanec věznice charakter, jak přistupuje ke svým povinnostem a k pravidlům věznice. Pokud je ve věznici známý zaměstnanec, neměl by mu zařizovat nějaké výhody nebo s ním mít nějaký kamarádský vztah ve věznici. Stávat se to samozřejmě může. Když se podíváme na kauzy, které proběhly v médiích, tak je jasné, že se to stávat může. Zaměstnanec by však neměl vězni nijak pomáhat a dopouštět se toho koruptivního jednání ve smyslu, když mu chce poskytnout nějakou výhodu“ [Radim – strážný].

Zaměstnanci věznice se vždy musí udržet ve své pozici a mít na paměti cíl věznice jako instituce, a to naplňovat výchovnou funkci trestu [Černíková 2002] a usilovat o napravení pachatele trestného činu [Koncepce vězeňství do roku 2025]. Zajímavá je v tomto případě výpověď respondentky Kláry, která říká, že *„já osobně bych vězni, který by byl můj známý, nepomohla s něčím, co je nezákonné, protože mám zkrátka nějakou povinnost vůči instituci, ve které pracuju a i zaměstnavateli, a tu musím vždy dodržet, ať se děje, co se děje“* [Klára –

pracovnice vztahů s veřejností]. Někteří respondenti kladli velký důraz na dodržování pravidel, která jsou stanovena vězeňským systémem. Ta musí být za každých okolností dodržována.

V dostupné literatuře jsem se nikde nedočetla, jaké typy zaměstnanců se mohou nejčastěji uchýlovat ke koruptivnímu jednání na obecné úrovni, ale i ke koruptivnímu jednání ve formě pašování drog do prostředí věznic. Z publikovaných článků o této problematice se pouze můžeme domnívat, že se k takovému jednání nejčastěji uchylují dozorcí Vězeňské služby ČR. Po absolvování rozhovorů s respondenty jsem se tak snažila o vytvoření jakéhosi „profilu rizikového zaměstnance věznice“.

Dle respondentů velmi záleží na tom, v jaké míře jsou vězni v kontaktu se zaměstnanci věznic. Každá skupina zaměstnanců tráví s vězni různě dlouhou dobu (např. dozorcí, strážní, vychovatelé či vedoucí oddělení výkonu trestu tráví s vězni v podstatě celou svou pracovní dobu, na rozdíl od zaměstnanců ve vyšších pozicích, jako např. zaměstnanci v administrativě či zaměstnanci ve vedoucích pozicích, kteří jsou s vězni v kontaktu na minimální úrovni). Více se tak dle respondentů ke koruptivnímu jednání uchylují ti zaměstnanci, kteří jsou s vězni více v kontaktu a mohou tak být ve větší míře vystaveni jejich nátlaku.

„Myslím si, že se k tomu nebudou uchýlovat zaměstnanci na těch vyšších a vedoucích pozicích, oni s vězni nepřijdou zas tolik do styku, jako např. dozorcí, vychovatelé nebo strážní. Zaměstnanci na vyšších a těch vedoucích pozicích podle mě kolikrát ani nevnímají, že tam nějaký odsouzení jsou, protože s nimi nepřijdou prakticky skoro vůbec do styku. Takže pro ně je to jen práce a nemají potřebu nijak spolupracovat s vězni. Hodně záleží na té míře, jak moc jsou spolu zaměstnanci a vězni v kontaktu během dne. Navíc i pro vězně je celkem nevýhodné spolupracovat s někým, koho vidí jednou za čtrnáct dní, mnohem výhodnější je pro ně spolupracovat s někým, koho vidí denně a s kým se může domlouvat, aby dostal, co potřebuje“ [Radim – strážný].

To, že se takového jednání více dopouštějí zaměstnanci na nižších pozicích, je spojováno s nízkým platovým ohodnocením, které se pojí s nižšími zaměstnaneckými pozicemi ve věznicích. Takoví zaměstnanci si tak mohou pašováním drog do věznice přivydělávat, jelikož jim výše jejich platu nemusí dostačovat. Vyšší zaměstnanecké pozice ve věznicích jsou také charakteristické tím, že si zaměstnanci tuto vyšší pozici chtějí udržet, tudíž se k takovému jednání spíše nebudou uchýlovat. To však neznamená, že nemusí docházet k výjimkám¹².

„Myslím si, že se k tomu můžou více uchýlovat zaměstnanci na nižších pozicích, např. strážní a dozorcí. To může z toho důvodu, že tam mají zaměstnanci nižší platy. Zaměstnanci na vyšších pozicích si to podle mě „nelajznou“, tam jsou lidi, kteří jsou inteligenčně zdatnější“ [Klára – pracovnice vztahů s veřejností].

Někteří respondenti se však domnívají, že nezáleží na tom, na jaké zaměstnanecké pozici zaměstnanci věznice působí. Podle nich nejvíce záleží na již zmiňovaných charakterových vlastnostech jedince a na tom, zda jsou psychicky odolní vůči nátlakům vězňů. To nejvíce vystihuje výpověď respondentky Evy, která se domnívá, že *„nejvíce záleží na tom, jaký má zaměstnanec věznice charakter a povahu. Na postavení zaměstnance tedy nezáleží. Pokud je zaměstnanec zásadový a poctivý, něčeho takové se nedopustí“* [Eva – sociální pracovnice]. Často se tedy odkazuje na to, že ve velké míře záleží na tom, jak je zaměstnanec věznice schopný plnit své povinnosti a ctít etický kodex.

Rovněž jsem se zajímala o to, zda se ke koruptivnímu jednání uchylují více ženy nebo muži, kteří jsou zaměstnáni ve věznicích. V tomto případě se respondenti domnívali, že se takového jednání více dopouštějí muži než ženy, a to z toho důvodu, že muži mají více odvahy než ženy, a že ženy mohou mít z takového jednání spíše obavu a větší pud sebezáchovy (respondenti to odůvodňovali tím, že nikdy neslyšeli o ženě zaměstnankyni, která by do věznice

---

¹² V analýze vycházím pouze z výpovědí respondentů, z jejichž výpovědí bylo patrné, že se ke koruptivnímu jednání zaměstnanci na vyšších pozicích neuchylují.

pašovala drogy). Podle některých respondentů nezáleží na tom, zda je jedinec muž nebo žena. Zde bylo opět odkazováno k tomu, že záleží pouze na tom, zda jsou zaměstnanci zásadoví a schopní ctít kodex či nejsou. Pohlaví tak podle nich nemá vliv na koruptivní jednání.

Všichni respondenti se však jednoznačně shodli na tom, že pašování drog do prostředí věznic ze strany zaměstnanců je opovržením hodné, nemorální a nepochopitelné jednání, které jde proti pravidlům věznice. Podle respondentů je velmi hloupé, aby se zaměstnanec o něco takového pokoušel a dovolil si zneužít svou pravomoc, kterou ve věznici disponuje. Opět se zde tedy potvrzuje velký důraz na dodržování pravidel vězeňského systému.

„Já takové jednání silně odsuzuju a jsem jedině proto, aby takoví zaměstnanci dostávali tvrdé tresty. Takové jednání totiž velmi znevažuje celou Vězeňskou službu a činí jí nedůvěryhodnou. Pak to totiž působí tak, že si tady každý může dělat, co chce“ [Petr – inspektor dozorčí služby].

3.3 Vztah mezi zaměstnanci věznic a vězni

Jak jsem již zmínila, charakter totálních institucí má vliv na interakce mezi zaměstnanci věznic a vězni. Tyto interakce jsou upravovány systémem formálních pravidel, které vycházejí právě z charakteru totálních institucí [Dirga, Hasmanová Marhánková 2014]. Tato formální pravidla jsou stanovena v *Kodexu profesní etiky zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby ČR* a všichni zaměstnanci věznic jsou povinni jednat v souladu s ustanoveními v tomto kodexu a řídit se jimi. Jedním z těchto ustanovení je to, že zaměstnanec věznice musí jednat profesionálně, svědomitě a nestranně [Kodex profesní etiky zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby České republiky]. O profesionálním přístupu ze strany zaměstnance směrem k vězňům se zmiňovalo několik respondentů právě v návaznosti na to, že *„musí být dodržován kodex“* [Eva – sociální pracovnice] který by všichni zaměstnanci bez výjimek měli dodržovat.

„Vztah mezi zaměstnanci věznic a vězni by měl být vždy profesionální. A to by za žádných okolností nemělo být překročeno. Ve věznicích vše podléhá zákonu, přísaze nebo kodexu, takže by se zaměstnanci měli chovat odpovědně a plnit své povinnosti. Vztah mezi sebou a vězni vnímám tedy čistě profesionálně“ [Klára – pracovnice vztahů s veřejností].

V tomto ohledu mi přijde důležité zmínit také výpověď respondenta Jana, který říká, že *„vztah mezi sebou a vězni vnímám čistě profesionálně. Jsem na vězně přísný, ale spravedlivý. To samé také očekávám od vězňů. I když z jejich strany se to samozřejmě neděje tak často. Vězni by vás nejráději jen využívali pro svůj prospěch a pro své potřeby. Říkají my máme nárok na tohle, my máme nárok na tamto, ale jakmile se má dodržovat zákon, tak ho bolí noha, bolí ho zuby, proto nevstal, proto kouřil na ložnici. Takže docela zneužívají zaměstnance věznic“ [Jan – vychovatel].* Dostáváme se tedy zpět k tomu, že někteří vězni jsou pro zajištění svých potřeb schopní všeho, přičemž nejsou ochotní dodržovat nastavená pravidla věznice. To může vést k tomu, o čem pojednával Goffman, kdy tvrdil, že zaměstnanci věznic a vězni na sebe vzájemně nahlízejí skrze nepřátelské stereotypy. Někteří respondenti potvrdili, že pokud vězni neplní své povinnosti, mohou na ně zaměstnanci věznic v určitých chvílích nahlížet nepřátelsky. Respondent Jan však na problematiku nepřátelskosti nenahlížel jen z pohledu nepřátelské perspektivy ze strany zaměstnanců. Refleктоval to, že nepřátelská perspektiva je vedena i ze strany vězňů.

„Ono to k tomu svádí, pohlížet na vězně nepřátelsky. Protože to jsou lidi, co spáchali trestný čin, někomu ublížili, provedli něco těžkého. Ale já musím být profesionál. Já nemůžu hned každému oplácet to, co udělal anebo mu zakazovat jeho práva nebo se po něm nějak vozit. Mým zájmem je, aby všichni odsouzení dodržovali nastavený zákon, nařízení, směrnice, vnitřní řád věznice a podobně. Ke každému tak přistupuji profesionálně. Nepřátelský pohled však můžou mít naopak odsouzení na zaměstnance věznice. Ti můžou v očích odsouzených působit jako

nepřátelé, protože odsouzení nejsou zvyklí a schopní dodržovat řád, normy, zákony apod.“ [Jan – vychovatel].

V tomto ohledu se respondenti shodují s tvrzením Goffmana, že někteří vězni mohou vnímat zaměstnance věznic jako povýšené a zlé, jelikož po nich neustále chtějí dodržování pravidel a norem, na což nejsou (dle výpovědi respondenta Jana) zvyklí. Zaměstnanci také mohou vnímat vězně jako nedůvěryhodné, nicméně dle výpovědí respondentů si vždy musí zachovat svou roli a přistupovat k vězňům profesionálně. Ostatní respondenti nebyli přesvědčení o tom, že by zaměstnanci věznic pohlíželi na vězně skrze nějaké nepřátelské stereotypy. Přístup k vězňům byl vztahován k tomu, že dokud vězeň plní své povinnosti a nesnaží se nijak zneužít zaměstnance věznice, chovají se k němu jako ke komukoliv jinému – neutrálně a bez předsudků.

Ve výpovědích respondentů jsem narazila na další Goffmanovo tvrzení, kdy je mezi zaměstnanci věznic a vězni udržován neprostupný vztah a vzájemně je mezi nimi také udržovaná sociální distance [Dirga 2020]. Respondent Jan tvrdí, že *„popisovat vztahy mezi zaměstnanci a vězni je velmi složité. Většinou se k vězňům musí přistupovat odlišně, individuálně. Mnoho z nich má jen základní vzdělání a někteří dokonce nedokončené, s těmi je složité něco řešit. Zaměstnanec by si od nich měl držet odstup a nesbližovat se s nimi. Je dobré mít se přes vězni na pozoru, protože nikdy nevíte, co na vás zkusí“* [Petr – inspektor dozorčí služby]. Zde se tedy potvrzuje udržování sociální distance mezi oběma skupinami aktérů ať už z důvodu neporozumění (nízkého vzdělání) nebo nejistoty toho, jak se vězeň v dané chvíli zachová.

„Je potřeba udržovat určitý distanc mezi zaměstnanci a vězni, je nutná velká obezřetnost v jednání s odsouzenými, nikdy jim o sobě či jiných zaměstnancích nesmíte sdělovat osobní informace. Záleží také samozřejmě na chování vězně k nám zaměstnancům, to také ovlivňuje vzájemnou interakci. Ale při tom je opět potřeba obezřetnost a opatrnost“ [Eva – sociální pracovnice]

Respondenti často zmiňovali hranice v rámci interakcí (mezi zaměstnanci věznic a vězni), které měly podobu pracovně profesionálního vztahu mezi oběma aktéry a které by dle respondentů neměly být nikdy za žádných okolností překročeny. Hlavním důvodem bylo uváděno narušení bezpečnosti věznice v případě, že by někdo z aktérů tyto hranice překročil. O povinnosti udržovat hranice pojednává opět *Kodex profesní etiky zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby ČR*. Udržování vztahu mezi zaměstnanci věznic a vězni v nějakých hranicích opět svědčí o charakteru totální instituce, kdy musí aktéři jednat v rámci stanovených pravidel [Goffman 1961]. O dodržování hranic nejlépe svědčí výpověď respondenta Radima:

„Je dáno, jak by ten vztah mezi zaměstnanci a vězni měl vypadat. Mělo by to být založené na formálnosti a vztah by nijak neměl překračovat hranice té formálnosti. Pak by totiž vězni ztratili respekt vůči zaměstnanci. Stalo se mi, že jsem se ve věznici setkal se svými známými, kteří tam byli vězni, ale nijak jsem je neřešil. Byla zkrátka daná nějaká hranice a je jedno, že to byl kamarád. Pokud se totiž hranice překročí, už je to náchylné k tomu tlaku na zaměstnance a koruptivnímu jednání, aby třeba vězňům donesl drogy“ [Radim – strážný].

Respondenti tedy mluví o dodržování hranic mezi nimi a vězni, odkazují se na různé oficiální dokumenty ohledně formálních pravidel, kterým všichni zaměstnanci a příslušníci podléhají. Nicméně fakt, že i přesto dochází ke koruptivnímu jednání ve formě pašování drog do prostředí věznic prostřednictvím zaměstnanců věznic svědčí o tom, že pravidla této totální instituce nejsou vždy dodržována.

4. ZÁVĚR

Teoretickou i praktickou částí bakalářské práce se linula myšlenka toho, že zaměstnanci věznic podléhají mnoha různým dokumentům, zákonům a ustanovením, která říkají, podle jakých pravidel mají aktéři totální instituce v daných situacích jednat. Tato pravidla se vztahují jak na zaměstnance věznic, tak na vězně. Byrokratické organizace vyžadují od všech aktérů, aby jednali podle přesně stanovených postupů a nijak nezapojovali vlastní iniciativu (zkrátka se v tomto ohledu nijak nevymykali). Věznice jako totální instituce totiž jako oficiální cíl deklarují výchovu a nápravu vězňených osob, ke kterému mají všichni aktéři v organizaci směřovat [Keller 2010]. To, že se však někteří zaměstnanci dopouštějí koruptivního jednání ve formě pašování drog do prostředí věznic, velmi výrazně a závažně nabourává důvěryhodnost a vážnost těchto organizací, která plyne z charakteru totální instituce. Jak také říká Keller, dozorcí (v tomto případě všichni zaměstnanci věznic) nejsou pouze pasivními aktéry, kteří bezmyšlenkovitě přijímají pokyny, ale přizpůsobují si pravidla věznice a jednají podle toho, v jakých situacích se zrovna ocitnou. Jednají také podle toho, jakou pozici v instituci zaujímají a také podle toho, jaké mají dřívější zkušenosti [Keller 2007 in Dirga 2020].

Studium dostupné literatury a výpovědi respondentů ukázaly, že i přesto, že všichni podléhají určitým pravidlům, může docházet a také dochází ke koruptivnímu jednání zaměstnanců věznic, a to v té podobě, že pašují do prostředí věznic drogy a jiné návykové látky. Charakter totálních institucí říká, že všechny aktivity v rámci totální instituce jsou pod nepřetržitou kontrolou autority [Keller 2010]. Pašování drog do prostředí věznic skrze zaměstnance však naznačuje, že zde vzniká jakási mezera, která se Vězeňské službě ČR nedaří pokrýt a efektivně řešit. V této souvislosti můžeme poukázat na to, že současné české vězeňství čelí několika problémům, které se dlouhodobě nedaří vyřešit. Takovými problémy jsou neefektivnost, nesystémovost, nákladnost [Šrámek 2014], přeplněnost věznic, nefunkční programy zacházení, špatné technické podmínky, vysoká byrokratizace

úkonů [Sochůrek 2007b] a již zmiňované nedostatečné technické vybavení pro odhalování přítomnosti drog. Český vězeňský systém tedy není dostatečně připravený a vybavený na to, aby bojoval s koruptivním jednáním zaměstnanců věznic.

Povaha totální instituce se také týká toho, jak na sebe obě skupiny aktérů (zaměstnanci věznic a vězni) vzájemně nahlíží. Goffman říká, že věznice jsou zvláštními organizacemi, které nejsou běžným lidem volně přístupné a v nichž se na jednom místě shromažďuje velký počet osob, které úmyslně ohrožují společnost a jsou pro ni nebezpeční. Z toho důvodu je podstatné, aby všechny aktivity probíhaly pod kontrolou autority. Dle Goffmana zaměstnanci věznic nahlíží na vězně skrze nepřátelské stereotypy, které mohou plynout právě z toho, že se jedná o nebezpečné osoby. Z charakteru totálních institucí také vyplývá, že se ve věznicích nacházejí dvě skupiny osob, a to ti, co disponují mocí a kontrolou (zaměstnanci věznic) a ti, co se musí této moci a kontrole podřizovat (vězni). Studie od Dirgy a Hasmanové Marhánkové však říká, že se každodenní život ve vězení stává bojem o tuto moc a kontrolu. Zaměstnanci věznic mají být těmi, kteří vykonávají dohled a moc, nicméně tuto moc někdy přebírají vězni, (tím, že hledají skuliny v pravidlech instituce a tím, že vyvíjejí tlak na zaměstnance věznice a vydírají je). Nejvíce bezmocnými se tak v totální instituci necítí vězni, ale sami zaměstnanci věznic. Tato studie také říká, že s přibývajícím věkem vězňů zároveň ubývá práv zaměstnanců věznic (v souvislosti s čím dál větší humanizací ve věznicích) [Dirga, Hasmanová Marhánková 2014]. Přebírání moci zaměstnancům věznic ze strany vězňů může být tedy důvodem, proč zaměstnanci věznic pohlíží na vězně nepřátelsky. Tato nepřátelskost vůči vězňům však nebyla potvrzena, nýbrž spíše vyvrácena. Respondenti mluvili o neutrálním a profesionálním vztahu vůči vězňům, který musí být udržován.

Žádný z respondentů však nezmínil, že by k sobě zaměstnanci věznic a vězni mohli chovat vzájemné sympatie. V teoretické části bakalářské práce jsem zmiňovala, že Lombardo (1981) byl tím, kdo tvrdil, že obě skupiny aktérů jsou si

vzájemně blízké, jelikož jsou obě „vězni“ podmínek totální instituce [Dirga, Hasmanová Marhánková 2014]. Tato skutečnost tedy může být vysvětlením, proč mezi sebou zaměstnanci věznic a vězni vzájemně spolupracují (pomineme-li na okamžik důvody zmiňované v kapitole 1.6). Zaměstnanci věznic jsou totiž stejně jako vězni ovlivněni charakterem a tlakem totální instituce, který obě skupiny aktérů vede k tomu, aby se nějakým způsobem přizpůsobili prostředí, ve kterém se pohybují. Toto přizpůsobení tak může mít formu spolupráce mezi zaměstnanci věznic a vězni. Goffman tuto adaptaci na podmínky totálního prostředí nazývá konverze, kdy vězeň přejímá optiku personálu (v tomto případě v tom smyslu, že se zaměstnanci věznic naváže spolupráci). Někteří zaměstnanci si tak mohou být s některými vězni podle Lombarda blízcí a tato blízkost může dojít až ke koruptivnímu jednání v podobě pašování drog do věznic. Vzájemné sympatie mezi zaměstnanci věznic a vězni však nebyly respondenty potvrzeny, nicméně se i tak může jednat o jedno z možných vysvětlení.

Participace zaměstnanců věznic na vězeňské drogové scéně o charakteru totální instituce také vypovídá to, že někteří zaměstnanci věznic a někteří vězni si od sebe nemusí udržovat tak velkou sociální distanci, jak tvrdí Goffman. Ten také říká, že je mezi zaměstnanci věznic a vězni neprostupný vztah, kterým definuje totální instituce. Případy koruptivního jednání a pašování drog do prostředí věznic skrze zaměstnance věznic však naznačují, že některé skupiny zaměstnanců věznic a některé skupiny vězňů vůči sobě nezaujímají tak neprostupný vztah, jak říká Goffman. Totální instituce tedy do velké míry (re)produkují sociální distanci mezi zaměstnanci věznic a vězni, ale tato sociální distance a neprostupnost vztahů může být někdy přerušena a může docházet k účelovému sblížení, kterým může být ekonomický profit. Spolupracují mezi sebou i přesto, že by si mezi sebou podle pravidel totální instituce měli udržovat hranice, které nesmí překročit. V tomto případě se mi jako vhodná jeví citace Zimbarda, který říká, že *„prostředí věznic může oslabovat lidskou humanitu, ovlivňuje identitu jeho účastníků a může vyvolat předem naprosto neočekávané chování jedinců, kteří se v takovémto prostředí*

ocitnou... prostředí je destruktivní jak pro vězně, tak i pro samotné dozorce“ [Dirga, Hasmanová Marhánková 2014: 90]. To vystihuje celou problematiku toho, proč se zaměstnanci uchylují k pašování drog do věznic. Věznice totiž neovlivňují jen identitu vězňů, ale ovlivňují i identitu samotných zaměstnanců věznic.

Vedoucí výzkumné skupiny Institutu pro kriminologii a sociální prevenci Petr Zeman říká *„Drogy ve věznicích byly, jsou a budou“* [Krawiecová 2020]. Vždy se tak jednalo o velký problém, který stále přetrvává a nedaří se efektivně řešit. V tomto ohledu by se tak orgány působící v oblasti vězeňství měli mnohem více zaměřovat na kontrolu vězňů, ale také se mnohem důkladněji zabývat i kontrolou zaměstnanců věznic. Zaměstnanci jsou sice pod přísahou, nicméně můžeme vidět, že i přesto ke korupci v prostředí věznic dochází.

Věřím, že tato bakalářská práce přispěla k rozvoji oboru penitenciární sociologie, která v České republice není ještě natolik rozvinutá. Ačkoliv se sociologie vězeňského prostředí mnohem více rozvíjí a více se prosazuje ve světě věd, stále převládají studie, které se zaměřují na vězně a studií zaměřujících se na často opomíjenou skupinu zaměstnanců věznic není takové množství. V bakalářské práci jsem se snažila nabídnout jiný úhel pohledu na drogovou problematiku v prostředí věznic. Nejvíce se totiž v souvislosti s pašováním drog do věznic zmiňují vězni jako „pašeráci“. Nicméně už není tak známo, že jako tito „pašeráci“ mohou ve věznicích vystupovat i zaměstnanci věznic, u kterých je takové jednání o to více překvapivé.

5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Advokátní deník. 2020. *Pravidla Nelsona Mandely pro zacházení s vězni jsou nově v češtině* [online]. Advokátní deník [cit. 4. 1. 2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/18/pravidla-osn-pro-zachazeni-s-vezni-jsou-nove-i-v-cestine/>

Bajcura, L., K. Sluková, J. Sochůrek. 2013. *Sociálně psychologická analýza koruptivního jednání a koruptivních tlaků ve Vězeňské službě ČR*. Stráž pod Ralskem: Akademie Vězeňské služby ČR.

Biskup, P. 2020. *Vězeň v Plzni měl platit vychovateli statisíce za ochranu* [online]. Novinky.cz [cit. 10.2.2021]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/krimi/clanek/vezenvplznimelplatitvychovatelstatisiceza ochranu40336367#seq_no=2&source=hp&dop_ab_variant=416870&dop_req_id=zHXezOXStvE202009160532&dop_source_zone_name=novinky.sznhp.box&utm_campaign=&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz

Černíková, V. 2008. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity* [online]. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk [cit. 20. 1. 2021]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:e556e920-a921-11e3-9d7d-005056827e51?page=uuid:3849a8a0-ce4a-11e3-93a3-005056825209>

Černíková, V., Sedláček, V. 2002. *Základy penologie pro policisty* [online]. Praha: Policejní akademie České republiky [cit. 5.1.2021]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:a299ab80-e503-11e4-a475-005056827e51?page=uuid:c5fac550-02f4-11e5-bdc1-001018b5eb5c>

Česká televize. 2012. *Extrémní povolání* [online]. Česká televize. [cit. 6.2.2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10000000060-extremni-povolani/209251000530007-vezensti-dozorci/>

Česká televize. 2018. *Uzamčený svět* [online]. Česká televize [cit. 15.12.2020]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11417814822-uzamceny-svet/>

Dirga, L. 2013. „Trnitá cesta výzkumníka za poznáním: kvalitativní výzkum ve vězeňském prostředí“ Pp. 23-30 in M. Pavlásek (eds.). *Když výzkum, tak kvalitativní – serpentiniami bádání v terénu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně a Etnologický ústav AV ČR

Dirga, L. 2016. *Možnosti a úskali vězeňské etnografie: metodologická reflexe využití vězeňské etnografie v českém kontextu* [online]. Česká kriminologie 2 (1): 1-12 [cit. 5.1.2021]. Dostupné z: <http://ceskakriminologie.cz/cs/archiv/2016-2/moznosti-a-uskali-vezenske-etnografie-metodologicka-reflexe-vyuziti-vezenske-etnografie-v-ceskem-kontextu/Attachment>

Dirga, L. 2020. *Humanizace českého vězeňství očima jeho aktérů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni

Dirga, L., Marhánková Hasmanová, J. 2014. *Nejasné vztahy moci – vězení očima českých dozorců*. Sociologický časopis 50 (1): 83-105

Foucault, M. 2000. *Dohlížet a trestat. Kniha o zrodu vězení*. Praha: Nakladatelství Dauphin.

Goffman, E. 1961. *Assylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. New York: Doubleday Anchor

Hála, J. 2006. *Úvod do teorie a praxe vězeňství* [online]. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií [cit. 15.1.2021]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:8959b9e0-9768-11e5-ac67-005056827e51?page=uuid:5a941b00-c51c-11e5-aeb4-5ef3fc9bb22f>

Hányš, R. 2015. *Za pašování anabolik do vězení dostal dozorce podmínku, trestanec 8 měsíců* [online]. iDnes.cz [cit. 10.2.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/olomouc/zpravy/soud-pasovani-anabolik-do-veznice-mirov-steroidy.A151104_152335_olomouc-zpravy_stk

Keller, J. 2010. *Sociologie organizace a byrokracie*. Praha: Sociologické nakladatelství

Krawiecová, N. 2020. *Vězeňská služba tají, jak velký problém jsou drogy za mřížemi. Nepomohl ani váhavý tlak ministerstva* [online]. iRozhlas.cz [cit. 10.2.2021]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vezenska-sluzba-ministerstvo-spravedlnosti-drogy-veznice-odpadni-vody-zakon-o_2005261109_nkr

Marešová, A. 2003. *Drogy a česká vězeňská populace v kontextu drogové scény a trestněprávní legislativy* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci [cit. 3.2.2021]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:b8a623a0-84f4-11e4-a0ea-005056827e52?page=uuid:ed028fe0-a1b8-11e4-b69d-5ef3fc9ae867>

Mařádek, V. 2005. *Vězeňství* [online]. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě [cit. 10.12.2020]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:e70c7720-8958-11e6-84e2-005056827e51?page=uuid:a719aa30-97e9-11e6-9328-005056825209>

Mišovič, J. 2019. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Sociologické nakladatelství

Nguyen, I. 2020. *Kuchař pardubické věznice pronášel odsouzeným drogy* [online]. Generální inspekce bezpečnostních sborů [cit. 1.12.2020]. Dostupné z: <https://www.gibs.cz/zpravodajsky-servis/tiskove-zpravy/kuchar-pardubicke-veznice-pronasel-odsouzenym-drogy>

Olecká, I., K. Ivanová. 2010. *Metodologie vědecko-výzkumné činnosti* [online]. Moravská vysoká škola Olomouc, o. p. s. [cit. 5.1.2021]. Dostupné z: http://web.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/41metodologie_vedecko-vyzkumne_cinnosti.pdf

Poslání a cíle Probační a mediační služby. Nedatováno [online]. Probační a mediační služba České republiky [cit. 25.1.2021]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>

Raszková, T., Hoferková, S. 2014. „Rizikové chování ve věznicích“ Pp. 63-77 in H. Válková, V. Černíková, J. Firstová, a kol. (eds.). *Aktuální otázky vězeňství*.

[online]. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze [cit. 27.1.2021]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:ba65f560-bcb7-11e6-b333-005056827e51?page=uuid:6fc96ec0-d8ae-11e6-9e7e-001018b5eb5c>

Reflex.cz. 2020a. *Zápisky českého vězně: Drony mohou do věznic tajně dopravit vše. Dopisy, drogy i zbraně* [online]. Reflex.cz [cit. 11.2.2021]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/zajimavosti/101480/zapisky-ceskeho-vezne-drony-mohou-do-veznic-tajne-dopravit-vse-dopisy-drogy-i-zbrane.html>

Reflex.cz. 2020b. *Deník českého vězně: Sehnat za mřížemi drogy je snadnější, než si myslíte* [online]. Reflex.cz [cit. 11.2.2021]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/zajimavosti/103457/denik-ceskeho-vezne-sehnat-za-mrizemi-drogy-je-snadnejsi-nez-si-myslite.html>

Řiháček, T., Hytych, R. 2013. „Metoda zakotvení teorie“ Pp. 44-74 in T. Řiháček, I. Čermák, R. Hytych, a kol. (eds.). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. [online]. Brno: Masarykova univerzita [cit. 15.4.2021]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjmyLacyp7wAhUFMuwKHYxEAj8QFjADegQIBxAD&url=https%3A%2F%2Fd11.cuni.cz%2Fpluginfile.php%2F873842%2Fmod_folder%2Fcontent%2F0%2FKvalitativni_analyza_textu_ctyri_pristup.pdf%3Fforcedownload%3D1&usg=AOvVaw3RZ-bacfy37bwg4VnN48Ue

Sochůrek, J. 2007a. *Kapitoly z penologie I. díl. Úvod do teorie trestu a trestání* [online]. Liberec: Technická univerzita v Liberci [cit. 10.12.2020]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:7ed076f0-63e2-11e8-8637-005056827e51?page=uuid:e57e47e0-7e97-11e8-ad64-005056825209>

Sochůrek, J. 2007b. *Kapitoly z penologie II. díl. Teorie a praxe zacházení s vězňenými* [online]. Liberec: Technická univerzita v Liberci [cit. 15.1.2021]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:6c2bab00-63e2-11e8-8637-005056827e51?page=uuid:870e1a50-7e97-11e8-be68-5ef3fc9bb22f>

Sochůrek, J. 2007c. *Kapitoly z penologie III. díl. Negativní jevy ve vězení* [online]. Liberec: Technická univerzita v Liberci [cit. 6.2.2021]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:606fab90-63e2-11e8-8637-005056827e51?page=uuid:9df21df0-7e94-11e8-9588-5ef3fc9bb22f>

Sykes, G. 2007. *The Society of Captives: A Study of a Maximum Security Prison* [online]. Princeton University Press [cit. 1.2.2021]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=fc3xDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Šrámek, D. 2014. *České vězeňství: Neefektivní, nesystémové, nákladné* [online]. Česká justice [cit. 10.3.2021]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2014/09/ceske-vezenstvi-neeaktivni-nesystemove-nakladne/>

Úřad vlády České republiky. 2019. *Akční plán realizace Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2021* [online]. Praha: Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky [cit. 3. 1. 2020]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/AP_2019_2021_final-s-ISBN_v20201012.pdf

Vaničková, K. 2018. *Tisíce vězňů jsou na drogách, pašují se v časopisu, salámu i při polibku* [online]. iDnes.cz [cit. 1.2.2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/pasovani-drog-veznice-valdice-drogove-zavisli-vezni.A181105_437360_hradec-zpravy_the

Veřejný ochránce práv. 2020. *Aktualizace mezinárodních vězeňských pravidel*. [online]. Praha: Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 4.1.2021]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/aktuality-z-detenci/aktuality-z-detenci-2020/aktualizace-mezinarodnich-vezenskych-pravidel/>

Vězeňská služba ČR. 2021. *Výroční zpráva za rok 2020* [online]. Praha: Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství [cit. 30.3.2021]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/uredni-deska/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-vs-cr-2020.pdf>

Vězeňská služba ČR. 2006. *Evropská vězeňská pravidla*. Doporučení Rec (2006) 2 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy k Evropským vězeňským pravidlům. Příloha časopisu České vězeňství č. 1/2006 [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky [cit. 4.1.2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/03/Evropská-vězeňská-pravidla.pdf>

Vězeňská služba ČR. 2017. *Koncepce vězeňství do roku 2025* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky [cit. 1.12.2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>

Vězeňská služba ČR. 2018. *Interní protikorupční program Vězeňské služby České republiky* [online]. Praha: Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství [cit. 6.2.2021]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/protikorupcni-opatreni/interni-protikorupcni-program-vezenske-sluzby-ceske-republiky-2018.pdf>

Vězeňská služba ČR. 2018. *Kodex profesní etiky zaměstnance a příslušníka Vězeňské služby České republiky* [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, Generální ředitelství [cit. 1.12.2020]. Dostupné z: [https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/07/Kodex-profesní-etiky-zaměstnance-a-příslušníka-VS-ČR_2018.pdf](https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/07/Kodex-profesni-etiky-zaměstnance-a-příslušníka-VS-ČR_2018.pdf)

Vězeňská služba ČR. 2020. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2019* [online]. Praha: Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství [cit. 1.12.2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/05/Statistická-ročenka-Vězeňské-sluzby-České-republiky-za-rok-2019.pdf>

Vězeňská služba ČR. 2020. *Výroční zpráva za rok 2019* [online]. Praha: Vězeňská služba ČR, Generální ředitelství [cit. 1.12.2020]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2020/03/výroční-zpráva-VS-ČR-2019.pdf>

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Zelenka, O., P. Nedatováno. *Drogy ve vězení* [online]. Obase.cz [cit. 1.2.2021].
Dostupné z: <https://obase.cz/kdyz-musite-do-vezeni/drogy-ve-vezeni/>

6. RESUMÉ

In this bachelor thesis, I dealt with the issue of drugs in prison settings. One possible way for drugs to enter prison is by corrupted prison staff smuggling drugs into prisons. According to Erving Goffman's theory of total institutions, the prison is inhabited by two mutually impenetrable and socially remote groups (prison staff and inmates). However, corrupt behaviour on the part of prison staff suggests that the social distance between prison staff and prisoners may not be so impervious. The aim of this thesis was to describe how and why prison staff participate in the prison drug scene and to focus on what this participation on said drug scene says about the character of a total institution. The data was obtained through qualitative research carried out through semi-structured interviews with prison staff. The most common reasons for prison staff to participate on the prison drug scene are manipulation of prison staff, the economic profit from smuggling drugs into prisons, and familiarity between prison staff and inmates, whereby a prison employee can assist an inmate. Analysis of the data shows that the nature of total institutions affects both prisoners and prison staff, who, given the nature of the total institution, may also feel like prisoners. On the basis of the data obtained, we can conclude that the social distance and imperviousness of relationships between prison staff and inmates that Goffman declares is sometimes interrupted, and prison staff and inmates can work together (even though they are not permitted to do so by total institution rules). Thus, a total institution affects the identity of all its participants and can trigger unexpected behaviour by individuals within the institution.

7. PŘÍLOHY

Příloha č.1

TOPIC GUIDE – ROZHOVORY SE ZAMĚSTNANCI VĚZNIC

Téma BP: Participace zaměstnanců věznic na vězeňské drogové scéně

Výzkumná otázka: Co vypovídá participace zaměstnanců věznic na vězeňské drogové scéně o charakteru totální instituce?

Pomůcky: tablet na nahrávání, powerbanka, notes, propiska

ÚVOD

- Vysvětlení respondentovi, proč jsem ho oslovila
- Vysvětlení cíle, smyslu a obsahu rozhovoru
- Vděčnost respondentovi za jeho participaci na rozhovoru
- Anonymita a etický kodex
- Poprosit respondenty o schválení nahrávání rozhovoru na záznamové zařízení

VĚZNICE

- V jakém typu věznice respondent pracuje
- Na jaké zaměstnanecké pozici respondent pracuje ve věznici
- Jak často jsou respondenti v kontaktu s vězni během pracovní doby
- Zkušenost respondentů s mimořádnými událostmi ve věznicích (např. s útěkem, pokusem o vraždu, sebevraždou, napadením zaměstnance apod.)

VĚZNICE A OMAMNÉ LÁTKY

- Zkušenost respondentů se zneužíváním drog ve věznicích ze strany vězňů
- Jak se věznice „vypořádávají“ s drogovou problematikou (probíhá nějaká prevence?)
- Daří se odhalovat přítomnost drog u vězňů?
- Jaké jsou konkrétní cesty, kterými se drogy mohou dostávat do prostředí věznice

KORUPTIVNÍ JEDNÁNÍ ZAMĚSTNANCŮ VĚZNIC

- Pašování drog do věznic ze strany zaměstnanců věznice (co si o tom respondent myslí)
- Jaké mohou být důvody, že se k takovému jednání zaměstnanec věznice uchýlí
- Jakými způsoby se do věznice můžou dostávat drogy skrze zaměstnance věznic (nosí to tam přímo zaměstnanci nebo se záměrně nekontrolují návštěvy, které tam mohou přinést drogy pro vězně?)
- Zažili respondenti takové jednání? (zda byli někdy svědci tohoto jednání)
- Typy zaměstnanců, kteří se k takovému jednání mohou nejčastěji uchýlovat (muži X ženy, nižší zaměstnanecké pozice X vyšší zaměstnanecké pozice)

VZTAH MEZI ZAMĚSTNANCI VĚZNIC A VĚZNI

- Jak vnímá respondent vztah mezi sebou a mezi vězni (jak respondent vnímá svou zaměstnaneckou pozici ve věznici vůči vězňům)

- Jak zaměstnanci věznic nahlíží na vězně (může zde být nějaký nepřátelský stereotyp vůči vězňům?)
- Co si respondenti myslí o hranicích ve vztahu mezi zaměstnancem věznice a vězněm (mohou se tyto hranice překračovat?)
- Jsou hranice ve vztahu zaměstnanec – vězeň dodržovány i v případě, že se zaměstnanec s vězněm vzájemně znají? Můžou zaměstnanci pomáhat vězňům, které znají?

ZÁVĚR

- Prostor pro to, aby mi respondenti mohli říct cokoli, co by je ohledně tématu napadlo
- Poděkování

POZNÁMKY:

- Zaznamenávat neverbální projevy respondenta